

Segítségnyújtás elmulasztása vízből mentés esetén

Jelige: Balaton

Lezárás dátuma: 2014. október 24.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	2
II. Segítségnyújtás elmulasztásának történeti fejlődése Magyarországon	3
III. Segítségnyújtás elmulasztásának dogmatikája	8
3.1. Dogmatikai áttekintés	8
3.1.1. A segítségnyújtás elmulasztása bűncselekmény büntethetőségének oka	8
3.1.2. A segítségnyújtás elmulasztásának tárgyi oldala	9
3.1.3. Segítségnyújtás elmulasztásának alanyi oldala	10
3.1.4. Segítségnyújtás elmulasztása, mint mulasztásos bűncselekmény	10
3.1.5. Kísérlet és előkészület	11
3.1.6. A minősített esetek	11
3.2. Tőle elvárhatóság kérdése	12
3.3. Passzív alany.....	16
3.4. Halált okozó segítségnyújtás elmulasztása.....	17
3.5. Az elkövető által előidézett vészhelyzet minősítése.....	17
IV. Segítségnyújtás elmulasztása vízből mentés esetén.....	20
4.1. Vízből mentésről általában	20
4.2. Nemzetközi minta.....	21
4.3. A vízimentés	23
4.3.1. Laikusok	24
4.3.2. Képzett civil vízimentők	25
4.3.3. A hajón tartózkodókra vonatkozó segítségnyújtási kötelezettség	29
4.3.4. A vízi rendészet	35
V. Zárszó	38
Irodalomjegyzék.....	40

I. Bevezetés

Magyarország a vizek országa. Számtalan természetes fürdőhely található hazánkban. Ezek közül a legnagyobb tavunk a Balaton, ami évente több mint egymillió turistát vonz.¹ Ennek a hatalmas embertömegnek az életére vigyáznak a vízimentők, akiknek az alkalmazását a természetes fürdővizek minőségi követelményeiről, valamint a természetes fürdőhelyek üzemeltetéséről szóló 273/2001. Kormányrendelet írja elő. Ezek a strandi mentők több egyesület, vagy alapítvány alkalmazásában dolgoznak. A legnagyobb szervezet közülük a Vízimentők Magyarországi Szakszolgálata Egyesület (továbbiakban: VMSZ). Ez a nonprofit egyesület 2013-ban közel 300 mentőőr alkalmazásával, és 7 mentőhajó használatával, 3031 könnyű sérülést látott el.²

A vízimentés egy fiatal szakág Magyarországon. Az első vízből mentéssel foglalkozó szervezet a rendszerváltást közvetlenül megelőzően, 1988-ban jött létre.³ A problémát az jelenti, hogy fiatal foglalkozásként még több helyen nincs kiforrott szabályozás, így a büntetőjogi segítségnyújtás elmulasztása tekintetében is hiányosságok mutatkoznak. Ennek a kiküszöbölése azonban létfontosságú, ugyanis évente több ezren foglalkoznak vízimentéssel hazánkban, és a legmagasabb szintű alapjogot, az életet védik.

A fuldoklóknak történő segítségnyújtás azonban nem csak a vízimentők kötelessége. A segítségnyújtás elvárható a vízi rendésztől, az úszólétesítmények vezetőitől, valamint meghatározott formában még a laikus személyektől is. A kérdés ismételten az, hogy ezektől a személyektől mikor, és mi várható el. Erre a problémára ma nincsen pontosan meghatározott szabályozás, sem joggyakorlat, pedig évente több száz fő szorul vízből mentésre országszerte.⁴

A következőkben a magyarországi nyíltvízi vízből mentéssel, azon belül is a segítségnyújtás elmulasztásával fogok foglalkozni. Meghatározom a laikusoktól, a képzett civil vízimentőktől, a hajón tartózkodó személyektől és a vízi rendésztől elvárható segítségnyújtást, és pontosítom a segítségnyújtás elmulasztásának rájuk vonatkozó minősítését.

¹ <http://goo.gl/jWTXKg>

² VMSZ mentési statisztika (2013. május 15.-2013. szeptember 30.).

³ Vízimentők Magyarországi Szakszolgálata: *Vízből mentési ismeretek*. 2013. 8. o.

⁴ <http://goo.gl/VzB542>

II. Segítségnyújtás elmulasztásának történeti fejlődése Magyarországon

A segítségnyújtás, mint alap erkölcsi parancs, már évszázadok óta átszövi az emberek gondolkodását. Ez az eszme áthatotta a középkori lovagok jelszavait, melynek vezérmotívuma az elesettek felkarolása volt. A segítségnyújtási kötelesség hosszú időn át íratlan jogként élt a hétköznapi emberek mindennapi életében, s az írásba foglalására is csak a kodifikációk korában került sor.

A segítségnyújtás elmulasztása 1948-ban a III. Büntető Novellának köszönhetően vált bűncselekménnyé.⁵ A változás fő oka az emberiség érzésének teljes hiányával és rideg önzéssel való cserbenhagyásra vezethető vissza. Egyre gyakoribbá vált, hogy a balesetet okozó személy a megállási kötelezettséget elmulasztva, nemtörődő módon, a helyszínen hagyta a sérülést szenvedett felet. Megegett továbbá az is, hogy az orvos nem részesítette tőle elvárható kezelésben gondatlanságának áldozatát, aki ennek következtében súlyosabb egészségromlást szenvedett, máskor pedig életét veszítette. Ez a cselekmény az 1948. évi XLVIII. törvényt megelőzően csupán kihágásként volt büntetendő, pedig kétségtelen, hogy a cselekmény jelentősége meghaladta a kihágás súlyát.⁶

A III. Büntető Novella immáron a törvény erejénél fogva, bűncselekményként büntette a cserbenhagyást és a segítségnyújtás elmulasztását. Elvárta a baleset vétlen vagy gondatlan okozójától, hogy a részéről nyújtható segítséget megadja. Ezen elvárást fogalmazza meg azzal szemben is, aki ugyan személy szerint nem az elkövető, de a sérülést az általa kezelt, vagy alkalmazott gép, eszköz, szer vagy az általa felügyelt állat idézi elő. Ezt a mulasztást azonban

⁵ 1948. évi XLVIII. törvény 22. § (1) *Az, aki az akár gondatlan, akár vétlen magatartásával okozott sérülés vagy baleset áldozatát, úgyszintén az, aki az általa kezelt, illetőleg alkalmazott gép, eszköz, vagy szer, avagy a közvetlen felügyelete alatt levő állat által előidézett sérülés vagy baleset áldozatát a körülményeknél fogva részéről nyújtható segítség nélkül hagyja, három évig terjedhető börtönnel, ha pedig ennek következtében a sérült meghalt, öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.*

(2) *Aki olyan sérülés vagy baleset áldozatát, amelyet nem ő vagy az általa kezelt, illetőleg alkalmazott gép, eszköz vagy szer, avagy a közvetlen felügyelete alatt levő állat idézett elő, a sérülés (baleset) okozta helyzetben feltalálva, a tőle elvárható segítség nélkül hagyja, az (1) bekezdésben tett megkülönböztetéshez képest egy évig terjedhető fegyházzal, illetőleg két évig terjedhető börtönnel büntetendő.*

23. § A 20., 21. és 22. §-ok esetében a szabadságvesztésbüntetésen felül a Btk. 291. §-ának második bekezdésében megállapított mellékbüntetés kiszabásának is helye van.

⁶ 1948. évi XLVIII. törvény indoklása a büntetőtörvénykönyvek egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról. Országos Törvénytár 35. szám. 1948. 15. o.

csak a gondatlan vagy vétlen elkövető esetén rendeli büntetni, mert a szándékos elkövetés esetére vonatkozó büntetés kiszabás a kettős felelősségre vonás tilalmába ütközne.⁷

A Legfelsőbb Bíróság még a Csemegi kódex fennállása alatt rámutatott arra, hogy a segítségnyújtási kötelezettség alapját nem a passzív alany felróhatósága képezi, hanem az emberi szolidaritás elve.⁸ Ez azt jelenti, hogy az 1948. évi XLVIII. törvény hatálybalépésétől kezdve nem volt szükséges a segítségnyújtási kötelezettség létrejöttéhez az, hogy a veszélyhelyzet valaki hibájából alakuljon ki.

A törvényi szabályozás beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Több mint tíz év tapasztalata és bírói gyakorlata készítette elő az 1961. évi V. törvényben létrehozott módosításokat.⁹ Az első szocialista büntető törvénykönyvben a segítségnyújtás elmulasztásának törvényi tényállása megalkotásánál a jogalkotó rámutatott a korábbi szabályozás elméleti és gyakorlati hibáira. Az új törvény a *baleset áldozata* helyett már a *balesetet szenvedett* fogalmát tartalmazta. E fogalmi változás lényeges fejlődést hozott, így a passzív alannyá válást már maga a baleseti szituációban való részvétel is megalapozta. További lényeges átalakulást hozott a sértetti kör kibővülése is. A megfogalmazás kiterjedt minden olyan személyre, akinek az élete vagy a testi épsége bármilyen módon veszélyhelyzetbe került. Ennek következtében a kötelezettség szempontjából közömbössé vált, hogy a segítségre szoruló milyen magatartás útján került a veszélyeztetett helyzetbe. Az 1961. évi V. törvény alapján kialakult gyakorlat szerint, a sértett abban az esetben nem szorul segítségre, ha sérülése jelentéktelen, a veszélyhelyzetet mások közreműködése nélkül el tudja hárítani, ha másoktól már megkapta a megfelelő segítséget, vagy ha már meghalt.¹⁰

⁷ 1948. évi XLVIII. törvény indoklása a büntetőtörvénykönyvek egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról. Országos Törvénytár, 35. szám 1948. 15. o.

⁸ BH 2421.

⁹ 1961. évi V. törvény 259. § (1) *Aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérültnek, balesetet szenvedett vagy olyan személynek, aki az életet vagy testi épséget közvetlenül veszélyeztető helyzetbe jutott, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) *A büntetés három évig terjedő szabadságvesztés, ha a sértett meghalt, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna.*

(3) *A büntetés az (1) és (2) bekezdésben tett megkülönböztetéshez képest három évig, illetőleg hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a sérülést, a balesetet, illetve az életet vagy a testi épséget közvetlenül veszélyeztető helyzetet akár gondatlan, akár vétlen magatartásával az elkövető okozta, vagy ha az elkövető a segítségnyújtásra foglalkozásánál fogva vagy egyébként is köteles volt.*

¹⁰ VÁGÓ Tibor – PÁLINKÁS György: *A cserbenhagyás és a segítségnyújtás elmulasztásának megítéléséről.* Belügyi Szemle, 1984. 1. sz. 16-17. o.

A 60-as években a szocialista iparosítás és a nagyüzemi gazdálkodás következtében az életszínvonalban és az idegenforgalomban változás állt be. A fordulat és a gazdasági növekedés a gépjárműpark lassú fejlődését eredményezte, s a közlekedésben is egyre több jármű, egyre nagyobb tempóval vett részt. A változás azonban negatív következményekkel is járt. Ismételten előtérbe került a segítségnyújtás elmulasztásának vizsgálata, az ok pedig ismét a közforgalomra vezethető vissza. A balesetek száma az 1961-ben lévő 9898-hoz képest 1964-re 100%-os növekedést produkált, ami így közel 20 000-re nőtt. Az analízissal kapcsolatban figyelembe kell venni azt a tény is, hogy 1964 első háromnegyed évében 527 segítségnyújtás elmulasztásának esete volt, amelyből 233 vált súlyos kimenetelűvé. Ez nem csupán az objektív tényezők eredménye, ugyanis a bűnözésre a szubjektív tényezők is hatást gyakoroltak; ezek közé sorolható néhány esetben az egoizmus, a fegyelmezetlenség, vagy akár a másik ember iránti közömbösség.¹¹

Az évek során az 1961. évi V. törvény sok szempontból újítást igényelt. A korábbi szabályozást az 1978. évi IV. törvény váltotta fel, melynek a 172. §-a foglalkozott a segítségnyújtás elmulasztásával.¹² A két szabályozás közt több szempontból is eltérés mutatkozik. A legszembeütőbb fordulat a minősített esetben bekövetkezett be. Korábban a minősítő körülmény akkor volt megállapítható, *„ha a sérülést, a balesetet, illetve az életet vagy a testi épséget közvetlenül veszélyeztető helyzetet akár gondatlan, akár vétlen magatartásával az elkövető okozta”*.¹³ Magyarul az elkövető felelőssége minden ok-okozati összefüggésben megállapítható volt. A tényállás leíró formájának köszönhetően teljesen lényegtelen volt, hogy az elkövető vétkes vagy vétlen magatartást tanúsított. Ezt a részletes, leíró jellegű diszpozíciót, egy jóval rövidebb (*„ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézi elő”*)¹⁴ fordulat váltotta fel. Fülöp Ágnes szerint, az új megfogalmazással a jogalkotó „csupán a szöveg egyszerűsítésére” törekedett. Azonban azt nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az 1961. évi V. tv. 259. §-a egy tárgyi jellegű (objektív) felelősséget állapított meg. Ez alapján az

¹¹ VÁGÓ Tibor tanácsvezető bíró: *A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetéssel és a segítségnyújtás elmulasztásával kapcsolatos jogalkalmazás egyes kérdései*. Belügyi Szemle, 1965. 8. sz. 27. o.

¹² 1978. évi IV. törvény 172. § (1) *Aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) *A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna.*

(3) *A büntetés büntett miatt három évig, a (2) bekezdés esetén öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézi elő, vagy ha a segítségnyújtásra egyébként is köteles.*

(4) *A (3) bekezdés utolsó fordulata nem alkalmazható azzal szemben, aki a közlekedési szabályok alapján köteles a segítségnyújtásra.*

¹³ 1961. évi V. törvény 259. § (3).

¹⁴ 1978. évi IV. törvény 172. § (2).

elkövetőt akkor is felelősségre kellett vonni, ha a veszélyhelyzetet vétlen magatartással idézte elő. Az új büntető törvény a vétlen előidézését azonban nem büntette, ugyanis ez az akkori Btk. 10.§ szerinti bűncselekmény fogalommal ellentétes volt.¹⁵ Így az 1978. évi IV. törvény a bűnösség kritériumait helyezte előtérbe a tárgyi jellegű szemlélettel szemben. A szöveg egyszerűsítésére irányuló törekvés bizonyítéka továbbá, hogy az 1978-as Btk. más helyeken is a szöveg rövidítésére és összegzésére törekedett. Hasonló megoldás eredményeképpen jött létre a *dolog elleni erőszak* fogalma, ami felváltotta az „*ami a megőrzésre szolgáló zárat vagy készüléket feltörve*”¹⁶ kifejezést. A módosítás azonban egyes álláspontok szerint nem hozott érdemi változást. A vétlen magatartást sokáig büntették még akkor is, ha a veszélyhelyzetet előidéző vétlen volt. Az 1978-as törvény Miniszteri Indoklása szerint: „*felesleges annak a törvényben történő rögzítése, hogy a veszélyeztető helyzetet vagy sérülést a kötelezett – vétlen vagy vétkes- magatartásával hozta létre, ugyanis ennek – e vonatkozásban – nincs jelentősége, viszont az okozás ténye – az egyéb feltételek megléte esetén – egyaránt megalapozza a minősített eset alkalmazhatóságát*”.¹⁷ Igaz, hogy a Miniszteri Indoklást nem kötelező a jogalkalmazónak figyelembe venni, de valószínű, hogy az a jogalkotói akaratot megfelelően tükrözi. A változatlan szabályozásra utal az is, hogy a minősített eset gyakorlati értelmezése az 1978. évi Btk. hatálybalépését követően is hosszabb ideig tartotta magát. Ezt támasztja alá például a Legfelsőbb Bíróság több eseti döntése is.¹⁸ Ez az időszak pedig kb. 15-20 évet ölelt fel.¹⁹

A vétlen előidézőt terhelő kötelezettség kérdését véglegesen a 2/1999-es büntető jogegységi határozat tisztázta.²⁰ Megállapította, hogy a vétlen előidéző csak az alapesetért felel, s így a joggyakorlat véglegesen szakított az 1961. évi Btk. 259. § (3) bekezdés szerinti megfogalmazással.

Nem elhanyagolható, újítás az 1978. évi Btk. 172. §-ában, hogy elhagyja a *baleset* fogalmát. Ezzel a módosítással ugyanis szűkült a felelősségre vonható személyek köre, s

¹⁵ 1978. évi IV. törvény 10. §.

¹⁶ 1961. évi V. törvény 296. § (2) a) 1.

¹⁷ Miniszteri indoklás az 1999. október 31. napján lezárt 172. § (3) bekezdéshez fűzött CD Kommentár alapján.

¹⁸ BH 1991. 343; BH 1984. 428.

¹⁹ FÜLÖP Ágnes: *A segítségnyújtás elmulasztása a veszélyhelyzetet előidéző által*. Ügyészek lapja, 2007. 1. sz. 40-42. o.

²⁰ BJE 2/ 1999: „*Ha a gépjárművezető vétlen az ittasan haladó, kivilágítatlan kerékpáros halálos kimenetelű elütésében, de a sértettet segítség nélkül hagyja: a cselekménye a segítségnyújtás alapesete, és nem annak büntetési alakzata szerint minősül.*”

kikerültek a segítségnyújtási kötelezettség alól az anyagi károsodással járó események.²¹ Tehát az 1978. évi Btk. hatálybalépésétől kezdve azt lehetett segítségnyújtás elmulasztása miatt büntetőjogi felelősségre vonni, aki személyi sérülés, vagy közvetlen veszélyhelyzet esetén nem nyújtott tőle elvárható segítséget.²²

Az 1978. évi Btk. utolsó változtatást az jelentett, hogy az új szabályozás beiktatott egy negyedik bekezdést, melyben kizárta a harmadik bekezdés utolsó fordulatának alkalmazását azzal szemben, *„aki a közúti szabályok alapján lenne köteles a segítségnyújtásra”*.²³

²¹ VÁGÓ – PÁLINKÁS i. m. 19. o.: A Legfelsőbb Bíróság korábbi értelmezése alapján, *„a baleseten mind a személyi sérüléssel, mind az anyagi károsodással járó eseményeket érteni kell, függetlenül az eredmény súlyosságától”*.

²² VÁGÓ – PÁLINKÁS i. m. 19. o.

²³ 1978. évi IV. törvény 172. § (4).

III. Segítségnyújtás elmulasztásának dogmatikája

3.1. Dogmatikai áttekintés

3.1.1. A segítségnyújtás elmulasztása bűncselekmény büntethetőségének oka

A segítségnyújtás elmulasztásának büntethetősége egy kiemelt alapjogon, az élet védelmén nyugszik. Az Alaptörvény II. cikkelye szerint „*minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz*”,²⁴ ennek a védelme pedig az állam kötelessége.²⁵ Minden embertől megkövetelhető, hogy a tőle elvárható módon a sérült, illetve az életet vagy a testi épséget közvetlenül fenyegető helyzetbe került személynek segítséget nyújtson. Ez az alapvetés azonban nem csak azoknak az embereknek a védelmét biztosítja, akik más hibájából kerültek veszélybe, hanem azoknak is, akiknél saját cselekményük következtében alakult ki a veszélyeztető helyzet.

A büntetés célja nem más, mint a társadalom biztonságos működésének az elősegítése, illetve a már említett élet és emberi méltóság védelme. Ezt támasztja alá a Btk. is, amely kiemeli, hogy a „*büntetés célja a társadalom védelme*”.²⁶ Ennek az oka az, hogy a segítségnyújtás elmulasztását elkövető személy egy már fennálló veszélyhelyzetet tartósít, illetve a veszélyhelyzet fokozódását idézi elő a magatartásával.²⁷

A segítségnyújtás elmulasztása egy olyan ritka törvényi tényállás, amikor a Btk. nem tilt valamilyen magatartást, hanem valamilyen cselekmény megtételére kötelez. A büntetőjogi felelősséget ennek a cselekménynek az elmulasztása alapozza meg.²⁸

3.1.2. A segítségnyújtás elmulasztásának tárgyi oldala

A bűncselekmény jogi tárgya „*a más ember életének és testi épségének a védelméhez fűződő társadalmi érdek*”.²⁹

²⁴ Magyarország Alaptörvénye 2011. évi CCII. törvény II. Cikk.

²⁵ Magyarország Alaptörvénye 2011. évi CCII. törvény I. Cikk (1): *AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.*

²⁶ 2012. évi C. törvény 79. §.

²⁷ VÁGÓ Tibor i. m. 33. o.

²⁸ BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál: *Büntetőjog II.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2013. 120.o.

Az elkövetési tárgy minden esetben ember, ugyanis a segítségnyújtás elmulasztása csak akkor valósul meg, ha az elkövetési magatartás egy természetes személyre gyakorol behatást. Az elkövetési tárgy minden esetben megegyezik a bűncselekmény passzív alanyával, mert az csak olyan élő, természetes személy lehet, aki sérült, vagy az élete, illetve a testi épsége közvetlen veszélyhelyzetbe került. Eszerint az is passzív alannyá válhat, aki maga idézi elő a veszélyeztető helyzetet, legyen az akár egy öngyilkossági kísérlet, vagy akár egy véletlenül magának okozott sérülés. Itt meg kell jegyezni, hogy sérülés létrejöttékor a bűncselekmény passzív alanya bárki lehet, függetlenül a károsodás mértékétől és súlyosságától. Az viszont elengedhetetlen feltétel, hogy a közvetlen veszélyhelyzetben lévő személy segítségre szoruljon.³⁰

A bűncselekmény elkövetési magatartása kizárólag passzív magatartással, tehát mulasztással valósítható meg. A törvény az alapeset tekintetében nem kívánja meg az eredmény bekövetkezését, így tiszta mulasztásos bűncselekményről beszélhetünk. A Btk. 166.§ (2) bekezdés szerinti minősített eset ezzel ellentétes.³¹ Itt a halál bekövetkezését, mint eredményt tünteti fel, és ebben a minősített esetben nyitott törvényi tényállás valósul meg, ami szükségképpen vegyes mulasztásos deliktum.

A törvényi tényállás alapesete eredményt nem tartalmaz, tehát alaki, azaz immaterális bűncselekmény. A 2. bekezdés, illetve a 3. bekezdés súlyosabban minősülő esetében materális bűncselekményről beszélhetünk, ugyanis a passzív alany halálát eredményként tünteti fel.

3.1.3. Segítségnyújtás elmulasztásának alanyi oldala

A segítségnyújtás elmulasztásának bűncselekményét általánosságban bárki elkövetheti, tettese akárki lehet. Ez alól kivételt képez az a személy, aki maga is segítségre szorul, aki szándékos tevékenységével okozott a passzív alanynak sérülést, illetőleg aki szándékos magatartásával idézte elő a passzív alany életét és testi épségét veszélyeztető helyzetet. Következtetésképpen az alapeset közönséges bűncselekmény (delictum commune). A törvényi tényállás 3. bekezdésében szereplő: „*ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézte elő,*

²⁹ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 120. o.

³⁰ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o.

³¹ 2012. évi C. törvény 166. § (2).

vagy ha a segítségnyújtásra egyébként is köteles”³² fordulat személyes kvalifikáltságot feltételez. Ebben az esetben nem sajátképi különös bűncselekmény (delictum proprium) valósul meg.

A törvényi tényállást csak szándékos magatartással lehet megvalósítani, viszont annak mindkét fajtájával, tehát egyenes szándékkal (dolus directus) és eshetőleges szándékkal (dolus eventualis) is elkövethető. A mulasztásos bűncselekmény tudati oldalának ki kell terjedni a cselekvési kötelességre, valamint a cselekvési lehetőségre is. Ezek alapján nem állapítható meg szándékosság a fel nem ismerés folytán, annak, aki például nem veszi észre a mentőövet, ami megmenthetné a fuldokló életét.³³

Végül az alannyá válás feltétele még, hogy nem követheti el a bűncselekményt az, akinek a büntethetősége kizárt.

3.1.4. Segítségnyújtás elmulasztása, mint mulasztásos bűncselekmény

Mulasztás az, ha a kötelezett a cselekvési lehetőség és képesség ellenére valamit nem tesz. Tehát a vizsgálat középpontjába mindig a cselekvési lehetőség, és a cselekvési képesség kerül. Következésképpen segítségnyújtás elmulasztása esetén alapkérdésként mindig azt kell megvizsgálni, hogy a kötelezett felismerte-e, vagy felismerhette-e a segítségnyújtási kötelességét. Ezt a következtetést támasztja alá Kálmán János rendőr százados *Segítségnyújtás elmulasztása vagy gondatlanság?* című irata. A vizsgált kérdés az volt, hogy az IFA gyártmányú pótkocsiról leeső oldalmagasító által megölt kislányt észlelhette-e a sofőr, és felelősségre vonható-e segítségnyújtás elmulasztásáért? Kálmán János rendőr százados a vizsgálatokat követően, végül arra a következtetésre jutott, hogy „*a visszapillantó tükörből, csupán az oldalmagasítónak a pótkocsitól való elválása pillanatát lehetett volna látni (...) Az üresen haladó pótkocsi olyan nagy zajjal közlekedett, hogy az oldalmagasító lezuhanását a vezető fülkében hallani nem lehetett.*”³⁴ Mivel nem ismerhette fel a segítségnyújtási kötelezettséget, ezért nem volt bizonyítékuk a segítségnyújtás elmulasztásának

³² 2012. évi C. törvény 166. § (3).

³³ BELOVICS Ervin – GELLÉR Balázs – NAGY Ferenc – TÓTH Mihály: *Büntetőjog I.* HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012. 193-194. o.

³⁴ KÁLMÁN János: *Segítségnyújtás elmulasztása vagy gondatlanság?* Belügyi Szemle, 1986. 12. sz. 108. o.

megállapítására, és helyesen vetették el az említett bűncselekmény miatti további intézkedést.³⁵

A mulasztás kezdete a cselekvési kötelesség beállta. Ha az elkövető a lehetségesnél később tesz eleget a kötelességének, akkor a mulasztás ugyan megvalósul, de a társadalomra veszélyesség csekélyé válhat, vagy akár meg is szűnhet. Ez természetesen nem minden esetben következik be. Erre példa az, ha a vadász, tévedésből vaddisznó helyett emberre lő, és a segítségnyújtást elmulasztja, majd órákkal később értesíti a Vadász Társaságot.³⁶ Ebben az esetben a társadalomra veszélyesség az idő múlásával semmivel sem csökkent, sőt egyenesen a súlyos sérült életébe került. Arról nem is beszélve, hogy az nem megfelelő eljárás, ha nem az illetékes hatóságot riasztja a veszélyhelyzet előidézője.

3.1.5. Kísérlet és előkészület

Tekintettel arra, hogy a segítségnyújtás elmulasztása tiszta mulasztásos bűncselekmény, ezért a bűncselekmény kísérlete fogalmilag kizárt. Mint korábban már említettem, a mulasztás a cselekvési kötelesség létrejöttével kezdődik, így a mulasztás tényével a bűncselekmény fogalmilag befejezetté válik. Hasonló okok miatt, a segítségnyújtás elmulasztásának előkészülete szintén kizárt.

3.1.6. A minősített esetek

A minősített eseteket a Btk. 166. § (2)-(3) bekezdése tartalmazza. A halál ténye csak akkor eredményez minősített esetet, „*ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna*”,³⁷ vagyis, ha a halál elháríthatatlan volt, akkor az elkövető csak az alapesetért felel.³⁸ Szintén súlyosabban minősül a cselekmény, „*ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézte elő, vagy ha a segítségnyújtásra egyébként is köteles*”.³⁹ Meg kell jegyezni, hogy ha az elkövető a személyi sérülést vagy a veszélyhelyzetet szándékosan idézte elő, akkor csak az elkövetett bűncselekményért felel, és segítségnyújtási kötelezettség nem terheli. Tehát

³⁵ KÁLMÁN János i. m. 106-108. o.

³⁶ BH 2011. 89.

³⁷ 2012. évi C. törvény 166. § (2).

³⁸ Bővebben lásd: 3.4. *Halált okozó segítségnyújtás elmulasztása*.

³⁹ 2012. évi C. törvény 166. § (3).

e minősített esetért az elkövető csak akkor vonható felelősségre, ha a sérülést, illetve a veszélyhelyzetet szándékosan vagy gondatlanságból idézte elő, valamint ha a szándékosan előidézett veszélyeztető helyzetből a sértettnek olyan sérülése keletkezett, amelyre az elkövetőnek csak a gondatlansága terjedt ki.⁴⁰ Segítségnyújtásra egyébként is köteles személynek azt kell tekinteni, akit foglalkozási szabály, jogszabály vagy szerződés kötelez a magatartás megtételére.⁴¹ A törvény értelmében nem alkalmazható a Btk. 166. § (3) bekezdése „*azzal szemben, aki a közlekedési szabályok szerint köteles a segítségnyújtásra*”.⁴²

3.2. Tőle elvárhatóság kérdése

A segítségnyújtás minden polgártól elvárható. Az viszont, hogy pontosan kitől milyen cselekmény várható el, azt csak a konkrét eset összes körülményére figyelemmel lehet eldönteni. Mint minden mulasztásos bűncselekménynél, így itt is figyelemmel kell lenni a segítséget nyújtó cselekvési lehetőségének és képességének szubjektív kritériumaira. Vizsgálni kell, az adott személy ismereteit, tapasztalatait, szakképzettségét, fizikai és pszichikai tulajdonságait. A cselekvési köteletség azonban egy objektív felső határt ad. Így aki, nem tud úszni, az a fuldoklót sem tudja a vízből kimenteni, ezáltal cselekvési lehetőség és képesség hiányában nem valósíthatja meg a segítségnyújtás elmulasztásának bűncselekményét.⁴³ Az elvárhatóság vizsgálatába beletartozik a szereplők pszichikai és fizikai állapotának vizsgálata is, de ez a jogalkalmazóra hárul. Ez a mérce eltérő attól függően, hogy a kötelezett idézte-e elő a veszélyeztető helyzetet, vagy csak, mint általános kötelezettként tartozik segítségnyújtással. A személyes tulajdonságok a segítségnyújtás módját és mértékét is megszabják. Tehát sérülés esetén más az elvárhatóság mércéje egy orvosnak, egy elsősegélynyújtónak és egy laikusnak.⁴⁴

Az elvárhatóság vizsgálata során a legfontosabb alapelvek a következők. Az alapeset vonatkozásában ki kell emelni, hogy senkitől sem várható el saját életének kockáztatása, más életének megmentése érdekében. A Kúria álláspontja szerint, egy úszni tudó személytől sem várható el a fuldokló kimentése, mert a vízből mentés rendkívül veszélyes, és bonyolult szakismereteket igényel. Segítségnyújtás attól sem várható el, aki sérült, vagy maga is

⁴⁰ Bővebben lásd: 3.5. *Az elkövető által előidézett vészhelyzet minősítése.*

⁴¹ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 122-123. o.

⁴² 2012. évi C. törvény 166. § (4).

⁴³ BELOVICS – GELLÉR – NAGY – TÓTH: i. m. 179-182. o.

⁴⁴ VÁGÓ – PÁLINKÁS i. m. 17. o.

veszélyeztetett helyzetben van. Szintén nem követelhető meg a képességet meghaladó segítségnyújtás sem. Nem áll fenn a kötelezettség, ha a bajbajutott már mástól megkapta a szükséges segítséget, ha a sérült kétséget kizáróan egyedül is képes elhárítani a veszélyhelyzetet, illetve ha a felajánlott segítséget visszautasítja, és nincs szemmel látható sérülése. Nem valósítja meg a segítségnyújtás elmulasztásának bűncselekményét, aki a sérülést, vagy a közvetlen veszélyt szándékosan idézte elő, kivéve, ha az utóbbi esetben a szándékolt veszélyhelyzeten túl a sérülés, mint eredmény is létrejön. Aki a segítségnyújtásnak nem a legcélszerűbb módját vagy formáját választja, az felelősségre még akkor sem vonható, ha a tevékenységével a passzív alany állapotrosszabbodását idézte elő.⁴⁵

A sérülés mértékének irrelevánsnak kell lennie a segítségnyújtásnál. Ennek az oka az, hogy a legkisebb karcolástól is kialakulhat vérfertőzés, vagy akár a véralvadási problémával küzdőnél még a halál is bekövetkezhet. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy minden áron segítséget kell nyújtani, hanem azt, hogy bármilyen bajbajutottnak fel kell ajánlani a segítséget, illetve külön kérés esetén tevőlegesen be is kell avatkozni.

Ahogy már korábban említettem, mindig az adott körülményektől, illetve az érintett személy tulajdonságaitól és képzettségétől függ, hogy milyen segítségnyújtás várható el. *„Alapvető és mindenkitől elvárható, legalább az, hogy meggyőződjön a sérülés jelentős vagy jelentéktelen voltáról, a segítségnyújtást felajánlja, arra alkalmas személyt vagy szerveket értesítsen, illetve hogy a helyszínen maradjon.”*⁴⁶ Dr. Vágó Tibor ezen álláspontját a Legfelsőbb Bíróság büntető kollégiumának 409. számú iránymutatására⁴⁷ alapozza. A segítségnyújtás több részselekményből, illetve folyamatos magatartásból tevődik össze. Ezek alapján minden esetben az első lépés a megállási kötelezettség, amikor meg kell győződni arról, hogy milyen tevékenységre van szükség. Ezt követően kerülhet sor azokra az azonnali további részselekményekre, amelyek a legtöbbet nyújthatják a balesetet szenvedett személy életének, és testi épségének megóvása érdekében.⁴⁸

Véleményem és elsősegélynyújtó tapasztalatom alapján, egy balesetnél a sérültet megnyugtató személyes jelenlét a legfontosabb. Így a segítségnyújtás általam vélt sorrendje a következő. Először meg kell győződni a sérülés voltáról, mértékéről és jelentőségéről, majd

⁴⁵ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121-122. o.

⁴⁶ BH 2008. 4.

⁴⁷ Legfelsőbb Bíróság büntető kollégium 409. sz. iránymutatása.

⁴⁸ VÁGÓ Tibor i. m. 34. o.

fel kell ajánlani a segítséget. (Természetesen, ha szükség van rá, a helyszínt biztosítani kell, a további balesetek elkerülése érdekében.) Amennyiben a passzív alany igényli, vagy ha a sérülés mértéke megkívánja, akkor értesíteni kell az illetékes hatóságot, vagy egy magasabb szintű segítségnyújtót. Amíg a mentő a helyszínre nem érkezik, addig a képességeinknek megfelelő ellátásban kell részesíteni a bajbajutottat (ez lehet akár a sérülés profi ellátása, vagy akár csak egy egyszerű nyugalomba helyezés is). Végezetül, mivel egy folyamatos magatartásról van szó, és a bajbajutott lelki állapota ezt megkívánja, a helyszínen kell maradni a magasabb szintű segítség megérkezéséig. Így helyesnek tekinthető az 1995. 139-es számmal megjelent bírósági határozat, mely szerint *„a maradandó fogyatékoságot eredményező közúti baleset gondatlan okozásának vétségét és ezzel bűnhalmazatban a segítségnyújtás elmulasztásának a veszélyhelyzetet előidéző által elkövetett bűntettet valósítja meg az a járművezető, aki a város belterületén a kijelölt gyalogos-átkelőhelyen áthaladó sértettet elüti, majd a sérültet a baleset helyszínén az útszélre húzza, és ezt követően a helyszínről eltávozva értesíti a mentőket”*,⁴⁹ ugyanis az elkövető nem teljesítette a tőle elvárható tevékenységeket. Ezt a cselekménysort nem kell megtartani, ha más már a helyszínre érkezett, és megtette a szükséges lépéseket, vagy ha egy magasabb szintű elsősegélynyújtó már megkezdte a sérült ellátását. Ilyenkor elegendő a megállási és meggyőződési kötelezettség teljesítése.

Aki önhibájából eredően kerül ittas vagy bódult állapotba, az felelhet a segítségnyújtás elmulasztásának bűncselekményéért. Ezen esetben szintén az általános cselekvési képességet és cselekvési lehetőséget kell vizsgálni, azzal az eltéréssel, hogy figyelembe kell venni az alkoholos befolyásoltság mértékét is. A Legfelsőbb Bíróság határozata szerint, a segítségnyújtás elmulasztásának megállapítása szempontjából azonban nem az alkoholos befolyásoltság mértékét kell döntő szempontból figyelembe venni, hanem azt kell vizsgálni, hogy a bódult állapotban lévő személy képes-e segítséget nyújtani. Következésképpen *„a súlyosan fokban leittasodott személytől is megkövetelhető és elvárható, hogy más személy segítségét kérve nyújtson segítséget a veszélyben lévőknek.”*⁵⁰ Ezek alapján afelől nincs kétség, hogy amennyiben az illető észleli a rászorultságot, akkor fennáll a segítségnyújtási kötelessége. Ha szakszerű segítségnyújtásra nem is képes, az elvárhatóság részéről kimeríti a mentők és a rendőrök értesítését. Ugyanakkor függetlenül attól, hogy valaki ittas vagy bódult állapotban van, ha nem észleli a segítségre szorultságot, nem lehet segítségnyújtás elmulasztása miatt elítélni. Így helyesen nem vonták felelősségre azt a katonát, aki alkoholos

⁴⁹ BH 1995. 139.

⁵⁰ BH 1989. 134.

befolyásoltságában magára hagyta szintén erősen ittas állapotban lévő társát, azzal a tudattal, hogy barátja visszaindult a kocsmába, de valójában kihülés következtében meghalt.⁵¹

Amennyiben nem történik komolyabb sérülés, vagy ha a bajbajutott nem kerül súlyos veszélyhelyzetbe, akkor a segítségnyújtást vissza lehet utasítani. Ebben az esetben is mindenképpen meg kell győződni arról, hogy az érintett személynek van-e szemmel látható komolyabb sérülése, vagy cselekvőképtelen állapotban van-e. Következésképpen a „*segítségnyújtás elmulasztásának - a veszélyhelyzetet előidéző által elkövetett - büntette miatti büntethetőséget ténybeli tévedés zárja ki, ha a terhelt tévesen úgy véli, hogy a balesettel érintett személy nem sérült meg, nem szorul segítségre és e feltételezésre alapos oka volt*”.⁵² Gyakran azonban túl nagy jelentőséget tulajdonítanak a visszautasításnak, vagy egy „köszönöm, jól vagyok” kijelentésnek. Ilyenkor sokszor előfordul belső vérzés, vagy más szemmel nem látható sérülés. Ugyan nem lehet a segítségnyújtást elutasító sértettel szemben erőszakot alkalmazni, de konkrétan kell megvizsgálni az állapotát. Amennyiben a sértett pl. gyermek, ittas, korlátozottan beszámítású, idős, vagy egyéb oknál fogva önsegélyre képtelen, akkor nem elég egy udvarias felajánlás.⁵³ Mozgásképtelen, gyermekkorú, kóros elmeállapotú vagy láthatóan súlyosan sérült személy esetén a visszautasítást nem lehet elfogadni. Ebben az esetben az intézkedés még a beleegyezés hiányában is kötelező.⁵⁴

A Btk. 166. § (3) bekezdése szerinti *a segítségnyújtásra egyébként is köteles* fordulat azokra a személyekre vonatkozik, akiket foglalkozási szabály, jogszabály, vagy szerződés kötelez. Tehát segítségnyújtásra egyébként is köteles az orvos, a katasztrófavédő, az, aki a szerződésben erre kötelezettséget vállal, a szülő, a gyermek, avagy a házastárs.⁵⁵ Ilyen esetben a szerződés, jogszabály, vagy foglalkozási szabály az, ami tartalmazza a segítségnyújtási köteleesség határát. Példaként kiemelném a rendőröket, és az orvosokat. A rendőröknek az 1994. évi XXXIV. törvény 24. §-a határozza meg a segítségnyújtási kötelezettségük mértékét és módját.⁵⁶ Az orvosokra másfajta segítségnyújtási kötelezettség vonatkozik. Ők magasabb szintű egészségügyi ellátásban tudják részesíteni a sérülteket és a

⁵¹ DINGHA László – TOMCSÁNYI Róbert: *Az „elvárhatóság” vizsgálata segítségnyújtás elmulasztása miatt indult bűnügyben.* Belügyi Szemle, 1969. 12. sz. 106-110. o.

⁵² BH 2005. 274.

⁵³ VÁGÓ Tibor i. m. 34. o.

⁵⁴ VÁGÓ – PÁLINKÁS i. m. 17. o.

⁵⁵ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 123. o.

⁵⁶ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 24-24/A. §.

betegeket. Az ő kötelezettségüket az 1997. évi CLIV. törvény határozza meg.⁵⁷ Megemlíteném azonban, hogy az orvosoknak is van lehetőségük a segítségnyújtás megtagadására, de erre csak kivételes esetekben, és kizárólag a törvény által biztosított keretben és feltételek mellett van lehetőség.⁵⁸

3.3. Passzív alany

Mint azt a Btk. 166. §-a is előírja, tőle elvárható segítséget a sérültnek, illetve az életet vagy testi épséget közvetlenül fenyegető veszélyhelyzetben lévő személynek kell nyújtani.⁵⁹ Felmerül azonban a kérdés, hogy kit nevezhetünk sérültnek? Kinek, és mitől kerülhet az élete, testi épsége közvetlen veszélybe? Ezekre a kérdésekre kívánok a következőkben választ adni.

Érdekes módon a sérült fogalmának meghatározását az egészségügyi törvény nem tartalmazza.⁶⁰ Ennek ellenére mások ezt a definíciót, kisebb eltérésekkel, közel azonosan már megalkották. „Sérült az, aki testi épségében vagy egészségében károsodott.”⁶¹ „Sérült az a személy, akinek testi épsége, egészsége károsan megváltozott.”⁶² Mint az a fogalmakból is látható, a segítségnyújtás elmulasztásának megállapítása csak természetes személy sérülése esetén lehetséges. Kiderül továbbá az is, hogy ilyenkor valamilyen káros elváltozás történik az ember szervezetében. Ez a károsodás lehet külső, vagy akár szemmel nem látható belső sérülés is. Annak a megítélése viszont, hogy a sérülés jelentős vagy jelentéktelen, az nem a kötelezett személy egyéni elbírálására tartozik. Ennek oka az, hogy egy laikus személy nem is lehet képes pontos diagnózis felállítására, ugyanis a külsérelmi nyomot nem eredményező belső sérülés a legnagyobb veszélyek kiinduló pontja lehet.⁶³

A bűncselekmény passzív alanya a sérülten kívül az is lehet, akinek az élete vagy a testi épsége közvetlen veszélyben van. Ez esetben is egy térben és időben behatárolt, konkrét személyre áll fenn a károsodás veszélyének a bekövetkezése. Ezen sérelem megvalósulására

⁵⁷ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről.

⁵⁸ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 131-133. §

⁵⁹ 2012. évi C. törvény 166. §.

⁶⁰ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről.

⁶¹ VÁGÓ – PÁLINKÁS i. m. 21. o.

⁶² BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o.

⁶³ VÁGÓ Tibor – PÁLINKÁS i. m. 21. o.

reális lehetőség kell, hogy legyen. Ha ezek a tények együttesen vannak jelen, akkor beszélhetünk közvetlenségről.⁶⁴

A büntetőjog az egyéni fellépést akkor követeli meg, illetve akkor fenyegeti büntetés kiszabásával a magatartás elmulasztását, amikor a sérülés vagy a közvetlen veszély megszüntetése, illetve további veszély, sérülés, vagy az egészségromlás fokozódásának elhárításának szükségessége, és lehetősége egyaránt fennáll. Éppen emiatt minden balesetnél, ahol az érintett személyek élete vagy testi épsége közvetlen veszélybe kerülhet, ott kötelező a segítségnyújtás felajánlása.⁶⁵

3.4. Halált okozó segítségnyújtás elmulasztása

„A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a sértett meghal, és életét a segítségnyújtás megmenthette volna.”⁶⁶ A halál ténye tehát csak akkor minősíti súlyosabbnak a cselekményt, ha a segítségnyújtás megakadályozhatta volna annak a bekövetkezésért. Így *„a segítségnyújtás halált okozó elmulasztásának büntettét valósítja meg, aki fagypont alatti hőmérsékleten magára hagyja a súlyos ittassága miatt magatehetetlen állapotban levő sértettet, akiről előre látható, hogy a betonozott vízelvezető árokból önerőből nem tud kijutni és a sértett alkoholos állapothoz társuló kihűlés miatt meghal, de életét a segítségnyújtás megmenthette volna.”⁶⁷* Ebben az esetben az elkövetőt a Btk. 166. § (2) bekezdés alapján kell felelősségre vonni. Ezek alapján, ha az illető személy a halál bekövetkezte ellen semmit sem tudott tenni, akkor csak az alapesetet tartozik felelősséggel.⁶⁸

3.5. Az elkövető által előidézett vészhelyzet minősítése

A Btk. 166. § (3) bekezdése súlyosabban minősíti azt az esetet, ha a veszélyhelyzetet előidéző mulasztja el a segítségnyújtást.⁶⁹ Ennek azonban a bírói gyakorlatban való megítélése 2/1999-es büntető jogegységi határozatig nem volt egységes. Ahhoz hogy pontosan megállapíthassam ki, mikor és milyen minősítésért felel, ahhoz külön kell megvizsgálni a szándékos, a gondatlan, és a vétlen elkövetőt.

⁶⁴ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o.

⁶⁵ VÁGÓ – PÁLINKÁS i. m. 21. o.

⁶⁶ 2012. évi C. törvény 166.§ (2).

⁶⁷ BH 2003. 444.

⁶⁸ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 122. o.

⁶⁹ 2012. évi C. törvény 166. §.

A vétlen elkövetőt, az általa előidézett cselekmény miatt nem lehet felelősségre vonni. Ennek az oka a Btk. 4. § (1) bekezdése, mely szerint „*bűncselekmény az a szándékosan vagy - ha a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli - gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.*”⁷⁰ Ebből pedig a *Bűnösség nélkül nincs büntetőjogi felelősség* alapelv következik. Így nem tekinthető helyesnek a Bírósági Határozatok 1991. évi 9. számában 343. szám alatt közzétett eseti döntés, mely szerint „*különös segítségnyújtási kötelezettség terheli azt az elkövetőt, aki a veszélyhelyzetet akár vétlen, akár szándékos vagy gondatlan magatartásával idézi elő, melynek nem teljesítése esetén a segítségnyújtás elmulasztásának büntette miatt tartozik büntetőjogi felelősséggel.*”⁷¹ Ez a megállapítás már az akkor hatályban lévő Btk. 10.§ által megfogalmazott bűncselekmény fogalomnak sem felelt meg.⁷² Ennek az oka az, hogy a fent említett BH még az 1961. évi V. törvény 259. § (3) bekezdés gondolatmenetét követi. Ezt az elgondolást helyezte végleg hatályon kívül a 2/1999-es büntető jogegységi határozat: „*Ha a személysérüléssel járó vagy a sértett életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető veszélyhelyzetet az elkövető vétlenül idézi elő, de nem nyújt tőle elvárható segítséget a rászorultnak, cselekménye a segítségnyújtás elmulasztásának alapeseteként [Btk. 172. § (1) bek.] és nem annak büntetési alakzata [Btk. 172. § (3) bek.] szerint minősül.*”⁷³ Így a 2012. évi C. törvény 166. § (3) bekezdés megfogalmazásában található, *ha a veszélyhelyzetet az elkövető idézte elő* fordulat a vétlen előidézésre nem terjed ki. Ugyanis, aki a veszélyeztető helyzetet vétlenül hozza létre, és ezt követően felróhatóan elmulasztja a segítségnyújtást, az a 2012. évi C. törvény 166. § alapesetéért vonható felelősségre.

A 2/1999-es jogegységi határozatból következően minősített esetért csak azt lehet felelősségre vonni, akinek a veszélyhelyzet előidézése felróható. Ez a felróhatóság azonban nem terjed ki a szándékos veszélyhelyzet előidézésére, ugyanis, ha az életet és a testi épséget közvetlenül fenyegető veszélyt az elkövető szándékosan hozta létre, akkor ő ezért a bűncselekményért felel, és segítségnyújtási kötelezettsége nincs. A Btk. 166. § (3) bekezdés szerinti minősített eset megállapítására szándékos veszélyhelyzet létrehozása esetén, akkor van lehetőség, ha a sértett sérülésére az elkövetőnek csak a gondatlansága terjed ki.⁷⁴

⁷⁰ 2012. évi C. törvény 4.§ (1).

⁷¹ BH 1991. 343.

⁷² 1978. évi IV. törvény 10. §.

⁷³ 2/1999 BJE.

⁷⁴ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 122-123. o.

A 2/1999-es jogegységi határozat megállapítása szerint, a vétlen előidéző a segítségnyújtás alapesetéért, és nem annak minősített esetéért felel. Ebből egyenesen következik, hogy „a veszélyhelyzetet előidéző által elkövetett bűntettét csak akkor lehet megállapítani, ha a segítséget elmulasztónak egyben felróható a segítségnyújtási kötelezettséget életre keltő sérülés okozása is.”⁷⁵ Így helyes az 1998. 575-ös számmal közzétett bírósági határozat, mely megállapítja, hogy „ha a veszélyhelyzetet a terhelt büntetőjogilag felróható magatartásával idézte elő, és a halálos közúti baleset helyszínéről abban a tudatban távozik, hogy a sértett már meghalt: a különös segítségnyújtás elmulasztása folytán a segítségnyújtás elmulasztása büntetési alakzata megállapításának van helye.”⁷⁶ Mivel a felróható magatartáskor is csak a gondatlan előidézés esetén keletkezik segítségnyújtási kötelezettség, (a szándékosan okozott veszélyhelyzet esetén is csak a gondatlanságból okozott sérülésért lehet segítségnyújtás elmulasztásának minősített esetéért felelősségre vonni) ezért a minősített esetet kizárólag a gondatlan elkövetés miatt lehet megállapítani. Így tehát, aki gondatlanságból idézi elő a veszélyeztető helyzetet, és amennyiben elmulasztja a segítségnyújtást, akkor az elkövető a Btk. 166. § (3) bekezdés szerint vonható felelősségre.⁷⁷

⁷⁵ FÜLÖP Ágnes i. m. 43. o.

⁷⁶ BH 1998. 575.

⁷⁷ 2012. évi C. törvény 166. § (3).

IV. Segítségnyújtás elmulasztása vízből mentés esetén

4.1. Vízből mentésről általában

Miért van szükség a vízből mentés szabályozására Magyarországon? Mint minden más mentés esetén, így itt is a legfontosabb érték az élet, amit az élet és az emberi méltósághoz való jog, mint kiemelt alapjog biztosít. Az Alaptörvény rendelkezik az állampolgárok mentéssel kapcsolatos jogairól, és ebbe a körbe tartozik a vízi életmentés is. Az állam azonban nem biztosítja teljes mértékben az ehhez szükséges feltételeket, valamint a vízi mentéssel kapcsolatos rendelkezésekben számtalan joghézag található.⁷⁸

Magyarország a vizek országa. Rengeteg tó, folyó, bányató, víztározó található az ország területén, amelyek közül kiemelt érdemel a Balaton, a Tisza-tó, a Velencei-tó, a Duna, és a Tisza. Ezek az édesvizek nem csak a Magyar állampolgárok számára kedvelt turisztikai központok, hanem számtalan külföldi látogatót is vonzanak.

A fürdőzők és a nyaralók számából kifolyólag, a 90-es évek elején óhatatlanul magas volt a vízbefulladások és az elmerülések száma. A Magyar Élet és Vízi mentő Szakszövetség (továbbiakban: MÉVSZ) statisztikája alapján ez 1990-ben elérte a 327-et, 1991-ben pedig a 335-öt. A rendszerváltást követően, de főleg 2000 környékén kezdtek alakulni a civil vízi mentő szervezetek, aminek hatására a halálozási arány 2001-re 202-re csökkent vissza.⁷⁹ Ezek a szervezetek szakképzett személyzetet biztosítanak, mind a strandokon, mind a mentőhajókon, aminek köszönhetően napjainkra a vízben történő halálesetek száma a 90-es években mért adatok töredékére esett vissza. Csak a Balatonon 2010-ben mindössze 5 vízbefulladás, viszont 216 életmentés történt. Ez a hatalmas javulás a Balatoni Vízi rendészeti Rendőrkapitányságnak (továbbiakban BVRK) és a Vízi mentők Magyarországi Szakszolgálatának Egyesületének (továbbiakban VMSZ), mint a legnagyobb magyarországi vízi mentő egyesületnek köszönhető.⁸⁰

⁷⁸ BAGYÓ – BOKOR – CS. SZABÓ – DÁRDAI – GÖNDÖCS – JAMRIK – PETŐ – PRISKIN – REISZ – SOMOGYI – KISZELY – PAMUK: *A vízi mentés kézikönyve*. Magyar Vöröskereszt- Balaton Fejlesztési Tanács, 2013. 10. o.

⁷⁹ <http://goo.gl/XQ0pZj>

⁸⁰ <http://goo.gl/3q0fJ9>

Az államnak mentési kötelezettsége van, amit az 1997. évi CLIV. törvény 96. §-a ír elő.⁸¹ Ezek alapján, „a mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása és megszervezése állami feladat”, valamint a mentést elsősorban az *állami mentőszolgálat* látja el. Az OMSZ ezt a tevékenységét azonban csak földi és légi mentésként végzi.⁸² A vízimentést a koordinálása mellett más szervekre hagyja, akik a vízen történő életmentést is szakszerűen el tudják látni. Ezeket a szerveket két csoportra lehet bontani. Az egyik az állami szervek által ellátott mentés, ideértve a katasztrófavédőket és a vízi rendészetet, a másik szekcióba pedig a civil szervezetek tartoznak.

4.2. Nemzetközi minta

A magyar vízimentő szervezetek, – különösen a VMSZ – a saját felépítésüket, a nemzetközi rendszerek mintájára alakították ki. Ezek struktúrája néhány szempontból hasonlítanak a nálunk honos mentő szervezetekéhez, de az ország saját jogi szabályozása, költségvetése, valamint egyéb okai miatt teljes egyezés nem állapítható meg.

Az első szempont, amit figyelembe kell vennünk, hogy hazánkban édesvízi mentés folyik, így a híres angol és amerikai tengeri mentés modellje itthon nem alkalmazható. Ennek oka, hogy az óceánokon és a tengereken teljesen más hatások uralkodnak. Ott olyan hullámok, viharok, áramlások és állatok bukkanhatnak fel, amelyekre édesvízben nem lehet számítani.

A második szempont az anyagi hozzájárulás. Magyarországon az alapítványok és az egyesületek lényegesen kisebb költségvetéssel rendelkeznek, mint az egyes országok hasonló szervezetei, ahol a vízimentés már régebb óta, tradicionálisan működik. Erre példa Németország, ahol a Vöröskereszt és a Német Vízimentő Szövetség (DLRG) végzi a vízből mentést. Itt, az állami költségvetésből juttatnak a szervezeteknek, valamint karitatív gyűjtéssel jutnak plusz anyagi forrásokhoz. Angliában ezzel ellentétben olyan nagy hagyományai vannak a vízimentésnek, hogy az államnak nem kell a központi költségvetésből nyújtania a

⁸¹ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 96. § (1) *A mentés biztonságos, egységes és összehangolt működéséhez szükséges feltételrendszer biztosítása és megszervezése állami feladat.*

(2) *A mentés feladatait az ország egész területére kiterjedően az állami mentőszolgálat, valamint - a működési engedélyben meghatározottak szerint - más, mentésre feljogosított szervezetek látják el az állami mentőszolgálat koordinálása mellett.*

⁸² 322/2006. (XII.23.) Korm. rendelet az Országos Mentőszolgálatról 6.§ (6).

vízből mentéssel foglalkozó szervezeteknek, hanem az adományozással elegendő anyagi forrásokat szereznek.

Hazánkban, mint már említettem, édesvízi mentés folyik. Néhány ország jogi szabályozása különösen nagy hatást gyakorolt a magyar szervezetek kiépülésére.⁸³ Ezek közül kiemelném először Németországot. Itt a jogi szabályozások rendezve vannak, és az anyagi forrásokat a költségvetés, illetve a karitatív gyűjtések biztosítják. A német Büntető Törvénykönyv a magyar Btk-hoz hasonló szabályozást tartalmaz a segítségnyújtás elmulasztására.⁸⁴ A különbséget az jelenti, hogy a szankcionálása sokkal enyhébb a bűncselekmény elkövetőjére nézve. Ezek alapján, az alap eset vonatkozásában, mindössze fél év szabadságvesztést vagy 360 napi tétel pénzbüntetést helyez kilátásba. A minősített esetben ez a szankció 1 évre emelkedik, ha a sértett elmulasztás következtében meghal.

A másik említést érdemlő rendszer, a svájci szabályozás. A jogszabályok ebben az országban is megfelelően ki vannak dolgozva, és a segítségnyújtás elmulasztásának bűncselekményéről is a magyar Btk-hoz hasonlóan rendelkezik a Svájci Büntető Törvénykönyv.⁸⁵ Ez a törvény azonban a közvetlen veszély és a sérülés követelménye mellett egy másik tényállási elemet is tartalmaz, ugyanis itt a jogszabály külön nevesíti, hogy valaki a másik felet visszatartja, vagy korlátozza a segítségnyújtásban. A svájci szabályozás azonban a magyar minősített esetekkel kevesebb. E törvény nem tartalmaz külön szankciót arra, ha a sértett meghal, ha a sérülést vagy a közvetlen veszélyt az elkövető idézi elő, illetőleg ha a segítségnyújtásra az elkövető egyébként is köteles.

⁸³ Bagyó Sándor, a VMSZ megalapítása előtt éveket töltött azzal, hogy külföldi modelleket, és azok jogi hátterét tanulmányozza. (Ezek az országok Svájc, Németország, Dél- Afrika.) Az itt hasznosított tudását a Magyar viszonyokra átalakítva hozta létre 1999-ben a VMSZ-t, amely ma már az ország legnagyobb vízimentő szervezete.

⁸⁴ Das deutsche StGB 95. § (1) *Wer es bei einem Unglücksfall oder einer Gemeingefahr (§ 176) unterläßt, die zur Rettung eines Menschen aus der Gefahr des Todes oder einer beträchtlichen Körperverletzung oder Gesundheitsschädigung offensichtlich erforderliche Hilfe zu leisten, ist mit Freiheitsstrafe bis zu sechs Monaten oder mit Geldstrafe bis zu 360 Tagessätzen, wenn die Unterlassung der Hilfeleistung jedoch den Tod eines Menschen zur Folge hat, mit Freiheitsstrafe bis zu einem Jahr oder mit Geldstrafe bis zu 360 Tagessätzen zu bestrafen, es sei denn, daß die Hilfeleistung dem Täter nicht zuzumuten ist.*

(2) *Die Hilfeleistung ist insbesondere dann nicht zuzumuten, wenn sie nur unter Gefahr für Leib oder Leben oder unter Verletzung anderer ins Gewicht fallender Interessen möglich wäre.*

⁸⁵ Schweizerisches StGB Art 128. Falscher Alarm

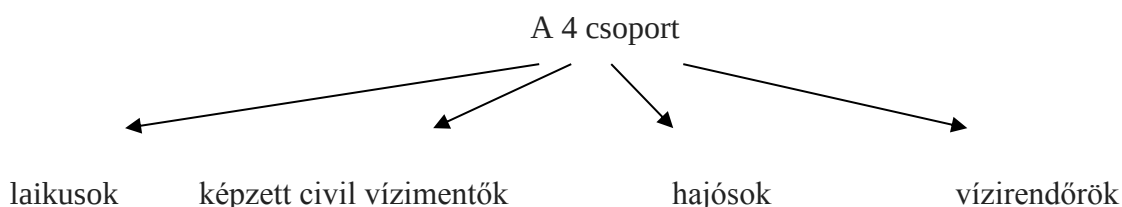
Wer wider besseres Wissen grundlos einen öffentlichen oder gemeinnützigen Sicherheitsdienst, einen Rettungs- oder Hilfsdienst, insbesondere Polizei, Feuerwehr, Sanität, alarmiert, wird mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder Geldstrafe bestraft.

4.3. A vízimentés

Ahhoz hogy a különböző csoportok közötti felelősség vizsgálatnak neki lehessen állni, először tisztázni kell néhány vízimentéssel kapcsolatos információt. Mi a vízimentők feladata? Elsősorban nem egészségügyi ellátást végeznek, hanem az alkalmazott technológia segítségével felkutatják a bajbajutott személyt, majd biztonságosabb helyzetbe helyezik, vagy szükség esetén átadják a sérültet a sürgősségi ellátást nyújtó személyzetnek. Prevenációs tevékenységként felkutatják a felszíni és a víz alatti veszélyeket, majd a tanult technikák segítségével igyekeznek megelőzni a balesetek kialakulását.⁸⁶

A vízből mentés különböző, egymást követő szakaszokból áll. Mivel a fuldokló sok esetben nem kommunikáció képes, ezért kiemelkedő veszélyt jelenthet a segítségére siető személyre nézve. Következésképpen a közreműködésre képtelen aktív pánikoló mentését fokozott óvatossággal kell végrehajtani.⁸⁷ Úszva történő mentés esetén a mentés sorrendje a bajbajutott észrevétele, keresése, megközelítése, megfogása, vontatása, kiemelése, és végül az ellátása. Csónakkal vagy hajóval történő beavatkozás esetén a segítségre szoruló észrevétele, keresése, megközelítése, megfogása, kiemelése, partra szállítása, végül az ellátása a mentés megfelelő menete.⁸⁸ Ezek az ismeretek alapján a vízimentés veszélyességét elsősorban nem az orvosok, vagy mentőtisztek munkájához hasonlítanám, hanem a katasztrófavédőkéhez, ugyanis ők is több esetben az életüket kockáztatják a segítségre szoruló megmentése érdekében, ahogyan egy vízimentő szintén az életét veszélyeztetve igyekszik a rászoruló megsegítésére.

A következőkben négy kategóriára bontva fogom vizsgálni az egyes személyeket terhelő segítségnyújtási kötelezettséget. Ezek, a laikusok, képzett civil vízimentők, a hajósok, és a vízirendészek.

⁸⁶ BAGYÓ – BOKOR – CS. SZABÓ – DÁRDAI – GÖNDÖCS – JAMRIK – PETŐ – PRISKIN – REISZ – SOMOGYI – KISZELY – PAMUK i. m. 10. o.

⁸⁷ Vízimentők Magyarországi Szakszolgálata i. m. 34. o.

⁸⁸ BAGYÓ – BOKOR – CS. SZABÓ – DÁRDAI – GÖNDÖCS – JAMRIK – PETŐ – PRISKIN – REISZ – SOMOGYI – KISZELY – PAMUK i. m. 56. o.

4.3.1. Laikusok

A laikusok egyszerű, hétköznapi civilek, akik semmilyen vízből mentési ismerettel, sőt gyakran a vízbiztonsághoz szükséges úszástudással sem rendelkeznek. Velük ellentétben a vízimentők képzésen szereznek gyakorlatot a mentési ismeretekről. Speciális fogásokat, szabadulásokat sajátítanak el, ami egy fuldokló fojtó szorításából való szabaduláshoz szükséges. Így nem lehet összehasonlítani, és egy szinten említeni a civilek, és a képzett mentőőrök képesítéseit. A vízimentés egy olyan foglalkozás, ahol a strandi mentők bármikor közvetlen veszélybe kerülhetnek, ami akár a halálukat is okozhatja. Ezek alapján nyugodtan kijelenthetjük, hogy a vízből mentés speciális tudást igényel. Ennek az ismeretnek az alkalmazása nem várható el egy hétköznapi laikus strandolótól. Nem követelhető meg továbbá senkitől sem *„saját életének kockára tétele, mások életének megmentése végett”*.⁸⁹

A vízimentő képzéseken megtanítyák, hogy közvetlen társmentést civilek ne végezzenek. Ennek az oka a mentőőrökkel megismertetett különleges fogásokon kívül az, hogy egy felkészült személy olyan fizikai állapottal rendelkezik, hogy a feladatát végre tudja hajtani. Ugyan úgy nem követelhető meg egy hétköznapi embertől, hogy az égő épületben rekedt bajbajutottat kihozza, mint az, hogy a vízben fuldokló személyt a partra segítse. Sőt, *„amint azt a Kúria is kifejtette, nem várható el például a folyóparton sétáló úszni tudó személytől sem a fuldokló kimentése.”*⁹⁰

Ahogy fentebb már említettem, a segítségnyújtás elmulasztása egy mulasztásos bűncselekmény. Az elkövető szándékának ki kell terjednie a cselekvési kötelességre, valamint a cselekvési képességre is. Következésképpen nem állapítható meg szándékosság a cselekvési lehetőség fel nem ismerése folytán annak az úszni nem tudónak a terhére, aki nem veszi észre, hogy a közelében egy mentőfelszerelés található, amivel a bajbajutott életét megmenthetné.⁹¹

A megállapítottak alapján egy civilt nem lehet segítségnyújtás elmulasztása miatt felelősségre vonni akkor, ha nem kíséri meg a fuldokló vízből mentését. A segítségnyújtás azonban társadalmilag elvárt. Ennek azonban más módja is van, mint a közvetlen társmentés. Így tehát minden civil köteles egy magasabb szintű segítségnyújtót keresni, például egy

⁸⁹ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o.

⁹⁰ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o.

⁹¹ BELOVICS – GELLÉR – NAGY – TÓTH i. m. 194. o.

strandi mentőt, vagy egy úszólétesítményt, vagy riasztania kell az illetékes hatóságot, hogy ők megtegyék a szükséges lépéseket. Ennek elmulasztása esetén már felelősségre vonhatóak, és a Btk. 166. § (1)-(2) bekezdése alapján kell a bűnösségüket megállapítani.⁹²

4.3.2. Képzett civil vízimentők

Vajon a civil vízimentő szervezetek keretében dolgozó vízimentők, segítségnyújtás elmulasztásakor alap esetért, vagy minősített esetért felelnek? Ahhoz, hogy erre a kérdésre választ kaphassunk, először át kell tekintenünk magát a civil vízimentő szervezeteket és azoknak a rendszerét. Magyarországon a vízimentők nagy része valamilyen civil szervezet alkalmazásában dolgozik. Ezek a szervezetek általában nonprofit egyesületek vagy alapítványok. A legnagyobb közülük a Vízimentők Magyarországi Szakszolgálata Egyesület, mely a Balaton és számos egyéb helyen elterülő strand biztonságáért felel. Főszezonban több mint 60 strandon, majdnem 130 vízimentőt foglalkoztat naponta, a tagjainak a száma pedig meghaladja az 500 főt.⁹³

A vízimentők segítségnyújtás elmulasztása esetére vonatkozó felelősség megállapításával kapcsolatos első problémák a képzéseknél jelentkeznek, ugyanis ahhoz, hogy valaki vízimentő lehessen, sikeres vizsgát kell tennie. Ezt a nagyobb szervezetek komolyan veszik, és néhány napos tanfolyammal, szigorú vizsgákkal, majd később a strandon való betanítással tesznek eleget az újoncok felkészítésnek. Vannak azonban olyan természetes fürdők, ahol az Önkormányzatok drágának tartják a civil szervezetek vízimentőit, így maguk alkalmaznak egyéb helyen kiképzett mentőőröket. Ezek a strandi mentők sokszor egy „áltanfolyamon” vesznek részt, ahol még az úszástudásukról sem győződnek meg, arról nem is beszélve, hogy nem készítik fel őket, a rájuk leselkedő veszélyekre, például egy aktív pánikoló mentésére. Ezek az „áltanfolyamok” Magyarországon ugyan olyan papírt szolgáltatnak, mint a korrekt képzést nyújtó civil szervezetek, így büntetőjogi minősítésben nem lehet különbséget tenni a kettő vizsgarendszerben képesítést nyerő mentőőrök között. Ami a vízimentés szempontjából még aggasztóbb, hogy a törvény sem kívánja meg a magas

⁹² 2012. évi C. törvény 166. §.

⁹³ <http://vizimentok.hu/hu/rolunk/>

szintű képzettséget. A Kormányrendelet mindössze „*vízimentésben jártas úszómesteri ügyeletet*”⁹⁴ tesz kötelezővé képzettségként.

Mivel nincs egységes képzési követelmény, így a különböző civil vízimentő szervezetek egyénileg állítják össze a vizsga követelményeket, amely alapján megfelelőnek vélik a kiképzett vízimentők felkészültségét. Példánál maradva a VMSZ elméleti vizsgaként elsősegély nyújtási és újraélesztési ismereteket, vízből mentési ismereteket, valamint kommunikációs ismereteket követel. Gyakorlati vizsgaként különböző vízbiztonsági, úszás és vízből mentési gyakorlatokat vár el.⁹⁵ Annak érdekében, hogy a vízimentésben jól felkészült mentőőrök vegyenek részt, szigorúbb jogszabályok kellenek, amelyek meghatározzák azt az alapképzést és vizsgakövetelményt, aminek meg kell felelniük. Ezzel el lehetne kerülni, hogy az emberek biztonságáért felelős strandi mentő, úszó tudás nélkül, mentési ismeretek hiányában kerüljön egy strandra a fürdőzők életének biztosítása végett.

Egy komolyabb civil vízimentő szervezet felépítése hasonlít a katasztrófavédelemhez. Rendelkezik mentésirányító rádióközponttal, ahonnan a gyakorlatban résztvevő, mentő egységeket irányítják, és kapcsolatot tartanak a felettes szervekkel, akiknek a koordinálása mellett működnek.⁹⁶ A Balatonon ezen kívül a „*vízi mentőszolgálatot ellátó mentőmotoros csak a vízi rendészet rendőri szervének, az Országos Mentőszolgálatnak vagy saját figyelőszolgálatának a riasztására közlekedhet. Saját riasztás kizárólag konkrét mentési feladatra adható ki. A saját riasztásra történő mentési feladat megkezdését haladéktalanul be kell jelenteni a vízi rendészet rendőri szervének, amely dönt az esemény kezelésének további módjáról. A riasztást a motornaplóba be kell jegyezni, amely egyben útvonalengedélyként is szolgál. Minden egyéb esetben (pl. megelőző tevékenység) kizárólag a vízi rendészet rendőri szervének felkérése, illetve engedélye alapján közlekedhetnek vízi mentőszolgálatot ellátó motorosok.*”⁹⁷ Tehát a mentőhajók kifutását a VMSZ-nek haladéktalanul be kell jelentenie a vízi rendészetnek, és erről útvonalengedély naplót kell készítenie.

⁹⁴ 273/2001. (XII.21.) Korm. rendelet a természetes fürdővizek minőségi követelményeiről, valamint természetes fürdőhelyek kijelöléséről és üzemeltetéséről; 5. számú melléklet A természetes fürdőhely üzemeltetésének szabályai: 11. f): *A közterülettől lehatárolt természetes fürdő üzemeltetője köteles a nyitva tartás időtartama alatt biztosítani vízimentésben jártas úszómesteri ügyeletet.*

⁹⁵ <http://goo.gl/5nTQ3g>

⁹⁶ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 96. § (2): *A mentés feladatait az ország egész területére kiterjedően az állami mentőszolgálat, valamint - a működési engedélyben meghatározottak szerint - más, mentésre feljogosított szervezetek látják el az állami mentőszolgálat koordinálása mellett.*

⁹⁷ 30/2003 (III.18.) KORM. RENDELET 7. § (3).

Mentési tevékenységet csak az illetékes szerv által arra feljogosított szervezet végezhet. Az ilyen tevékenység engedélyköteles, annak hiányában mentési tevékenység nem folytatható.⁹⁸ Következésképpen Magyarországon csak olyan vízimentő szervezet működhet, amelynek az OMSZ, vagy más illetékes hatóság engedélyt adott a mentési tevékenység folytatására.

Mi alapján vonható felelősségre a strandi mentő segítségnyújtás elmulasztása esetén? A strandi vízimentés sajátossága, hogy azt csak képzett civilek végzik. Az ország egyik strandján sem tapasztalható olyan, hogy egy katasztrófavédő, vagy egy vízirendőr a hivatalos szerv alkalmazásában strandi mentőörként végezze a szolgálatát. Vízimentő alkalmazását azonban jogszabály írja elő. *„A közterületől lehatárolt természetes fürdő üzemeltetője köteles a nyitva tartás időtartama alatt biztosítani vízi mentésben jártas úszómesteri ügyeletet.”*⁹⁹ A civil szervezetek ennek teljesítésére vízimentőket bocsátanak a strandok rendelkezésére. A szervezetek alkalmazásában álló mentőörök elfogadják az egyesület vagy az alapítvány alapszabályát, majd a vízimentő szervezet köti meg a szerződést a stranddal. *„A jelen szerződés célja Megbízó üzemeltetésében lévő ... strandhoz tartozó és (bójával, stb.) körülhatárolt fürdőhelyen az élet- és balesetveszélyes fürdőzés valamint a vízi- és úszóeszközök balesetveszélyes használatának megelőzése és elhárítása, valamint a fürdőhelyen történt (bekövetkezett) élet- és balesetveszély esetén a veszélyhelyzetben lévő személyeknek segítségnyújtás és vízből való mentésük a strand normál üzemeltetése körében.”*¹⁰⁰ Ebben a szerződésben a szervezetek, és így az általuk alkalmazott strandi mentők is vállalják a vízben történő segítségnyújtást.

A minősítés megállapításához figyelembe kell venni továbbá azt is, hogy egy fürdőző nem tudja eldönteni, hogy az ő élete biztonságáért felelős vízimentő most egy képzett civil, vagy valami magasabb szintű segítségnyújtó, akit egyéb jogszabályok is köteleznek a vízből mentésre. Ilyenkor a strandolóban joggal merül fel egy nyugalomérzet, mert akaratlanul is biztonságban érzi magát az által, hogy a tudatát áthatja egy olyan gondolat, hogy baj esetén, őt vagy a családját, az ott lévő vízimentő megmenti. Ezek alapján joggal gondolhatnánk, hogy

⁹⁸ 20/1998. (VI.3.) NM rendelet a mentésről 2.§ b).

⁹⁹ 273/2001. (XII.21.) Korm. rendelet a természetes fürdővizek minőségi követelményeiről, valaminta természetes fürdőhelyek kijelöléséről és üzemeltetéséről; 5. számú melléklet A természetes fürdőhely üzemeltetésének szabályai: 11. f).

¹⁰⁰ VMSZ MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS MINTA 1.1. 1. o.

a képzett civilek strandi mentőként segítségnyújtás elmulasztásakor minősített esetért felelnek.

A problémát a minősítés megállapításánál az jelenti, hogy azok a személyek, akik ellátják a strandi vízből mentést, azok csak néhány napos tanfolyamot végeznek. Hogy a korábban említettekre hivatkozzak, lehetséges az is, hogy ezek a mentőőrök még képzésben sem részesültek, vagy akár még úszni sem tudnak, mert a strand rögtönzött igényei miatt csak egy gyorsított „áltanfolyamon” vettek részt. Ezen kívül a strandi mentők javarészt ideényjelleggel, diákmunkaként vannak alkalmazva, sőt még az is lehetséges, hogy a szolgálatot teljesítő mentőőr mindössze 20 napot dolgozik vízimentőként. Így az imént felsoroltak miatt inkább az alapesetért kellene a strandi vízimentőket felelősségre vonni.

Mérlegelve a körülményeket, arra a következtetésre jutottam, hogy igaz az, hogy gyakran végzik diákok a vízimentést, de mindannyian betöltötték már a 18. életévüket, így felnőttnek minősülnek. Igaz az is, hogy aki vízimentőnek jelentkezik, annak tudnia kell, hogy bármikor bármi történhet, és minden esetben készen kell állnia a bajbajutott mentésének megkezdésére. A mentőőrök a tanfolyamon megkapják a szükséges ismereteket, és normális esetben csak azok válnak vízimentővé, akik képesek úszva, vagy eszközös mentéssel mások életét megóvni. Senki sincs arra kötelezve, hogy vízimentő legyen, viszont ha az valakiből, akkor annak át kell éreznie az emberi életért való felelősség súlyát. A jogszabály szigorú meghúzására azért van szükség, mert a legmagasabb alapjoggal védett értéket képviselik, az életet. Ezt minden tudásukkal és tapasztalatukkal meg kell védeniük, hogy a vízbefulladás miatti halálozási ráta tovább csökkenhessen Magyarországon. Ezen kívül *„segítségnyújtásra egyébként is köteles személynek az tekinthető, akit foglalkozási szabály, jogszabály, avagy szerződés kötelez ilyen tevékenység kifejtésére.”*¹⁰¹A felsoroltak közül pedig, mint korábban már említettem, a mentőőrt szerződés köti, és ezért díjazást is kap. A jogszabály mindössze a 273/2001. Kormányrendelet 5. számú mellékletének 11. f) pontja annyit ír elő, hogy mentőőrt alkalmazni kell.¹⁰²

Végezetül a szakma általános szabályainak kell a legfontosabb támpontnak lennie. Ha egy segítségnyújtás elvárható a szakma általános szabályai szerint, akkor azt egy képzett

¹⁰¹ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 123. o.

¹⁰² Megjegyzendő, hogy amennyiben a mentőőr számára csónak is rendelkezésre áll, akkor az 57/2011. (XI.22.) NFM rendeletben meghatározott segítségnyújtási kötelesség is vonatkozik rá. (Bővebben lásd: 4.3.3. A hétköznapi hajók vezetői.)

vízimentőnek, még ha csak képzett civil is, akkor is végre kell tudnia hajtania. Arra készítették fel, és azért kapja a fizetését, hogy szükség esetén beavatkozzon. Ezek alapján a strandi képzett civil vízimentőt segítségnyújtás elmulasztásakor minősített esetért kell felelősségre vonni, mert *a segítségnyújtásra egyébként is köteles*.¹⁰³

Felmerül azonban kérdésként, hogy pontosan mire kötelezhető egy képzett civil vízimentő? A válasz egyszerű, minden olyan segítségnyújtásra, ami a szakma általános szabályai alapján elvárható. Tehát ő sem köteles minden esetben a saját biztonságának kockáztatásával megmenteni mások életét.¹⁰⁴ Vannak, olyan körülmények, amelyek lehetetlenné teszik a mentést, és ilyenkor hasznosabb gyorsan más külső segítséget kérni.¹⁰⁵ Ilyen lehet például egy befelé forgó vízhenger, ami nagy eséllyel a segítségre siető vízimentő halálát is okozná. Tehát praktikusabb, ha a vízimentő a speciális esetekben magasabb szintű segítséget kér, és nem próbál meg lemerülni, és megkeresni a bajbajutottat.

Minden mentési szituáció egyedi, ezért nehéz lenne általánosságban megmondani, hogy mikor lehet a vízimentőt felelősségre vonni. Ez a feladat a különböző szakirodalmakra hárul, egyebekben pedig a már korábban tisztázottakat kell megfelelően alkalmazni.¹⁰⁶ Általánosan azonban ki lehet jelenteni, hogy a vízimentőnek mindig meg kell tennie a képzettségének megfelelő maximális segítségnyújtást.

4.3.3. A hajón tartózkodókra vonatkozó segítségnyújtási kötelezettség

A Btk. 166. §-a előírja, hogy tőle elvárható segítséget kell nyújtani minden olyan személynek, aki sérült, illetve élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van.¹⁰⁷ Azonban milyen segítségnyújtás várható el egy hajóvezetőtől, és a hajón tartózkodó egyéb személyektől? Mivel a közvetlen veszélyhelyzet a nyílt vízen bármikor kialakulhat, ezért meg kell határozni az ilyen esetben való segítségnyújtási kötelezettséget. Egy görcs, egy rejtett

¹⁰³ 2012. évi C. törvény 166. § (3).

¹⁰⁴ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o. „Az alapeset vonatkozásában egyértelműen érvényesül az a tétel, hogy senkitől sem várható el saját életének kockára tétele, mások életének megmentése végett.” Ez a minősített eset vonatkozásában a vízimentőkre vonatkozóan úgy módosul, hogy nem minden esetben várható el, az életük kockára tétele, mások megmentése érdekében.

¹⁰⁵ BELOVICS – MOLNÁR – SINKU i. m. 121. o. „Azt, hogy kitől milyen segítség várható el, az eset összes körülményére figyelemmel lehet csak eldönteni.”

¹⁰⁶ Ilyen szakirodalom például: A VÍZIMENTÉS KÉZIKÖNYVE, a VMSZ által írt Vízből mentési ismeretek, DANCs Anett: Életmentés-vízből mentés.

¹⁰⁷ 2012. évi C. törvény 166. §.

betegség, valamilyen természeti katasztrófa, vagy akár egy havária¹⁰⁸ a nyílt vízen bárkinek könnyedén az életébe kerülhet. Ilyen helyzetben előfordulhat, hogy az egyetlen esély a túlélésre egy segítségre siető hajó lehet.

A következőekben a hétköznapi, illetve a vizimentő hajók vezetőit, valamint a hajón tartózkodó civilek, és mentőmotoroson szolgáló matrózok segítségnyújtási kötelezettségét fogom vizsgálni.

A hétköznapi hajók vezetői

Magyarországon a Hajózási Szabályzat,¹⁰⁹ valamint a 2000. évi vízi közlekedésről szóló XLII. törvény hatálya alá tartozik minden úszólétesítmény, a legkisebb csónaktól a legnagyobb hajóig.¹¹⁰ Ezek alapján az is megállapítható, hogy a nyilvántartásba vételre nem köteles úszólétesítményekre, melyeket a 2000. évi XLII. törvény 7. § (2) bekezdés sorol fel, szintén ezeket a jogszabályokat kell alkalmazni.

Amennyiben valaki egy úszólétesítményt vezetve egy bajbajutottat észlel a vízben, akkor a hajózási szabályzat alapján segítségnyújtási kötelezettsége van, és köteles a *„hajójának biztonságával összeegyeztethető mértékben segítséget nyújtani.”*¹¹¹ Ennek a kötelezettségnek a hajóvezető saját képességének és az adott körülményeknek megfelelően köteles eleget tenni.

A tőle elvárhatóság kérdésénél különbséget kell tenni a nyilvántartásba vételre köteles, és a nyilvántartásba vételre nem köteles, így jogosítvány nélkül is vezethető úszólétesítmények között. A megkülönböztetés alapját az adja, hogy az emberi erővel hajtott vízi sporteszközök, vagy például az evezős katamaránok erősebb áramlatban, nagyobb széllekedésekben nehezen irányíthatóak, és ilyen körülmények között egy esetleges mentés

¹⁰⁸ Havária: Természeti csapás vagy emberi tevékenység során előállt vészhelyzet: szállítási kár, üzemzavar, üzemi baleset, hajóbaleset.

¹⁰⁹ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről.

¹¹⁰ 2000. évi XLII. törvény 7. § (2).

¹¹¹ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet 1. melléklet I. RÉSZ 1. FEJEZET 1.16 cikk – *Mentés és segítségnyújtás*

1. A hajón tartózkodó személyek biztonságát fenyegető balesetnél a hajó vezetőjének minden rendelkezésére álló eszközt fel kell használnia e személyek mentése érdekében.

2. Az emberéletet veszélyeztető vagy a hajóút elzárásának veszélyével fenyegető balesetet szenvedett hajó vagy úszó testek köteléke közelében tartózkodó minden hajó vezetője köteles a saját hajójának biztonságával összeegyeztethető mértékben haladéktalanul segítséget nyújtani.

megkísérlésével magukat is veszélybe sodorhatnák. Ezáltal ők is külső beavatkozásra szorulnának. Ennek a kategóriának a felső határát a 2000. évi XLII. 87. § 3. pontja adja. „Csónak: a hajónak, kompnak, vízi sporteszköznek nem minősülő a) emberi erővel hajtott, felépítménnyel nem rendelkező vízijármű, amelynek testhossza nem haladja meg a kishajóra megállapított mértéket, b) szélérővel vagy gépi berendezéssel hajtott vízijármű, amelynek hossza a 7 métert, névleges vitorlafelülete a 10 m^2 -t nem éri el, vagy motorteljesítménye legfeljebb 7,5 kW, ide nem értve az építése, berendezése és felszerelése alapján vízen való közlekedésre nem szolgáló úszóeszközt.”¹¹² Így a törvény szerint csónaknak az az úszólétesítmény nevezhető, amelynek a motorteljesítménye nem haladja meg a 7,5 kW-ot, azaz a 10 Lóerőt.

A másik csoportba a nyilvántartásba vett úszólétesítmények tartoznak. Ezek a hajók már erősebb szélben, vagy akár viharban is irányíthatóak, vezetésükhöz pedig jogosítvány szükséges. Tehát a hajó vezetője egy tanfolyamon képzettséget szerzett különböző tárgyak megközelítésére, és elméleti felkészítést viharok esetére. Ezen felül minden legalább kedvtelési célú kishajónak minősülő úszólétesítmény kötelező felszerelése legalább 1 mentőeszköz.¹¹³ Ezekkel a mentőeszközökkel nem szükséges a bajbajutottat közvetlenül megközelíteni, hanem elég csak méterekre megállni tőle és a mentőgyűrű vagy a mentőpatkó használatával a hajóra segíteni. Ezek alapján az érintett úszólétesítmények hajóvezetőitől elvárható a bajbajutott hajóra segítése. Tehát helyes a megyei bíróság ítélete, mi szerint a terhelt felel a vízi közlekedés veszélyeztetésének büntetéseért és az azzal halmazatban álló cserbenhagyásért, ha a terhelt a hajójával, nagy sebességgel a sértettek kenuja körül leír egy kört, azzal a céllal, hogy a vízbe boruljanak, majd a sértettek vízbe esését látva a segítségnyújtást megtagadva elhajózik.¹¹⁴

Ha a segítségre siető hajóvezető képes megközelíteni a bajbajutottat, akkor is csak a felszínen levő személy mentése várható el tőle. Ha a segítségre szoruló már elmerült, akkor nem tartozik a tőle elvárhatóság kategóriájába, hogy a víz alá merült, eszméletlen, vagy pánikoló személyt úszva kísérelje meg a hajóra segíteni. Ennek oka, hogy a korábban említetteknek megfelelően, az úszva történő mentés különös képesítést igényel, és ismételten nem várható el senkitől az életének a kockáztatása, mások életének megmentése érdekében.

¹¹² 2000. évi XLII. törvény a víziközlekedésről HETEDIK RÉSZ 87. § 3.

¹¹³ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről II-2. melléklet II. 6.: A Kedvtelési célú kishajó kötelező felszerelése a „mentőgyűrű, vagy mentőpatkó 8, vagy 25 m hosszú felúszó kötél.”

¹¹⁴ BH 1996. 134.

Az viszont mindenkitől elvárható, hogy az elmerült, közvetlen életveszélyben lévő személynek, az illetékes hatóság riasztásával segítséget nyújtson. Ezek alapján helyes volt a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálata, miszerint a megyei bíróság törvénytelen ítéletet hozott azzal, hogy a hajóvezetőt segítségnyújtás elmulasztása miatt elítélte, hogy az általa okozott balesetnél nem merült alá, és nem kezdte el a víz alatt lévő sértettet felkutatását.¹¹⁵

A jogosítvány nélkül vezethető úszólétesítmények hajóvezetőjétől és azoktól a legalább kedvtelési célú kismeghajót vezetőktől, akik a vízben lévő bajbajutottat bármilyen okból kifolyólag nem tudják megközelíteni, az várható el, hogy az észlelést követően, késlekedés nélkül jelezzék az esetet az arra illetékes hatóságnak. A tőle elvárhatóság kiterjed részükről még a lehető legpontosabb tájékoztatásra is, ezzel gyorsítva a keresést és a mentést.

A hajóvezetők részére a 2000. évi XLII. törvény is előírja a segítségnyújtási kötelezettséget, ezért „*ha az úszólétesítmény vezetője tudomást szerez arról, hogy a vízben emberélet került veszélybe, köteles segítséget nyújtani.*”¹¹⁶ Következésképpen mivel jogszabály írja elő számukra a segítségnyújtási kötelezettséget, ezért vonatkozik rájuk a *segítségnyújtásra egyébként is köteles* kitétel a Btk. 166. § (3) bekezdéséből, ezért segítségnyújtás elmulasztásakor minősített esetért kell őket felelősségre vonni.¹¹⁷

A hajón tartózkodó civilek segítségnyújtási kötelezettsége

Gyakran előfordul, hogy a hajóvezetőn kívül más személyek is tartózkodnak az úszólétesítményen. Ebben az esetben, amennyiben ők vesznek észre a vízben egy bajbajutottat, akkor rájuk is vonatkozik a segítségnyújtási kötelezettség. Az ilyen civilek tőle elvárhatósága csak a hajóvezető értesítésére, szükség esetén pedig az illetékes hatóság értesítésére terjed ki. Amikor észlelik a segítségre szoruló a vízben, kötelességük a legpontosabb tájékoztatást adni a bajbajutotttról, és tartózkodási helyéről.

¹¹⁵ BH 1993. 79. Ítéletében a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a közúti és a vízi balesetek nem hasonlíthatók össze, ezért a vízben történő sérülés okozására nem lehet átalakítás nélkül alkalmazni a közúti balesetekre vonatkozó szabályokat.

¹¹⁶ 2000. évi XLII. törvény a vízikörlekedésről XIII. Fejezet 64. § (1) *Ha az úszólétesítmény vezetője tudomást szerez arról, hogy a vízben emberélet került veszélybe, továbbá, ha a hajóút elzárása vagy az elzárás veszélye áll fenn, köteles segítséget nyújtani.*

(2) *Összeütközés esetében az úszólétesítmények vezetői kötelesek minden rendelkezésre álló eszközzel egymásnak segítséget nyújtani.*

(3) *A segítségnyújtás módját - ha arra lehetőség van - az úszólétesítmények vezetői együttesen határozzák meg.*

¹¹⁷ 2012. évi C. törvény 166. § (3).

Mivel a hajón tartózkodó civilektől ugyanúgy nem várható el az úszva történő mentés, mint ahogy a parton tartózkodó laikusoktól sem, ezért erre nem terjed ki a segítségnyújtási kötelezettségük. Ezek alapján, az úszólétesítményeken tartózkodó civileket külön jogszabály, szerződés, vagy foglalkozási szabály nem kötelezi a segítségnyújtásra, ezért a fent említettek elmulasztása esetén, csupán a segítségnyújtás elmulasztásának alapesetéért lehet őket felelősségre vonni.¹¹⁸

A mentőhajók

A mentőhajó egy olyan motoros úszólétesítmény, amely kifejezetten riasztásra áll készenlétben. Mentésre akkor alkalmazható, ha megfelel a Hajózási Szabályzat előírásainak, és azt az illetékes hatóság mentőmotorosnak besorolta, közlekedését pedig engedélyezte.¹¹⁹ Ezeken a hajókon általánosan elfogadott, hogy a hajóvezetőn kívül, legalább 1 matróz tartózkodjon, és segítse a vezető munkáját.

A Balatonon tartózkodó vízimentőkre a 30/2003. Kormányrendelet 7. §-a szigorúbb szabályozást ír elő. Itt a mentők csak a hajózási hatóság által mentőmotorosnak minősített belsőégésű motorral hajtott úszólétesítményt használhatnak. Riasztást számukra pedig csak az OMSZ, a vízi rendészet, vagy a saját figyelőszolgálatuk adhat, utóbbi esetben viszont a riasztást a vízi rendészet felé haladéktalanul jelezniük kell. Végezetül pedig minden riasztásról kötelesek útvonalengedély naplót készíteni.¹²⁰

A mentőmotoros hajóvezető

A vízimentő hajó hajóvezetője egy magasan képzett civil, így rá is a civil hajóvezetőkre vonatkozó segítségnyújtási jogszabályok vonatkoznak, azzal a különbséggel, hogy ő egy szervezet alkalmazásában felkészülten várja a riasztást. Fizetését azért kapja, hogy testileg és lelkileg fitten, viharban, vagy akár havária esetén segítséget nyújtson. Mint korábban említettem, a mentőmotorosnak, meg kell felelnie a Hajózási Szabályzat előírásainak, ahhoz, hogy vízből mentésre lehessen alkalmazni. Ezek a követelmények biztosítják, hogy *biztonsági távolsága legalább 0,4 méter, viharos vízen is megfelelő*

¹¹⁸ 2012. évi C. törvény 166. §.

¹¹⁹ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről II. RÉSZ 1. Fejezet 1.01 cikk 18. *mentőmotoros: a hajózási hatóság által rendeltetésszerű mentésre alkalmasnak nyilvánított, a II-11. mellékletben meghatározott követelményeknek megfelelő kisgéphajó.*

¹²⁰ 30/2003. (III. 18.) Korm. rendelet a vízi közlekedés egyes belvízi utakon környezetvédelmi okokból való korlátozásáról és a korlátozás alá eső területeken kiadható üzemeltetési engedélyről 7. §.

*stabilitással rendelkezik, kormányképes és hullámálló.*¹²¹ Következésképpen a jogszabályok által támasztott követelmények miatt, a mentőmotoros hajóvezetője segítségnyújtás elmulasztásakor minősített esetért felel.¹²²

A tőle elvárhatóság kérdését vizsgálva, a mentőmotoros hajóvezetőjének a gyakorlatban is magas szinten kell tudnia alkalmazni a kötelezően hajón tárolt mentőfelszereléseket. Ezek alapján még a szélsőséges időjárás ellenére is, a szükséges oldaltávolságon kívül is segítségnyújtási kötelezettsége van a bajbajutottal szemben. Így a magasabb szintű mentés várható el tőle, mint egy civil hajóvezetőtől, aki a vízimentést nem foglalkozásként végzi. Nem szabad azonban elfelejteni azt az alapelvet, hogy minden mentés egyedi, és bármikor közbe jöhet egy olyan körülmény, ami miatt a hajóvezető a legnagyobb igyekezete ellenére sem tudja a vízből mentést kivitelezni. Arról nem is beszélve, hogy a hajóvezető felel az úszólétesítményen tartózkodó matróz életéért és testi épségéért is.¹²³ Ezek alapján azt kell megállapítani, hogy a hajóvezetőnek az adott körülmények közt kell mindent megtennie, és a szakma általános szabályai szerint várható el a tőle a mentés.

A vízimentő matrózok

A mentőmotoros hajón szolgáló matróz egy civil szervezet alkalmazásában álló képzett civil vízimentő. Képzettségére a 4.2.2. alatt említettek vonatkoznak. Az ő feladata a mentőmotoros hajóvezető tevékenységének a segítése és kiegészítése, így riasztás esetén együtt indulnak el, és kutatják fel a vízben lévő bajbajutott személyt. Mivel a hajón történetekért a hajóvezető felel, valamint rangban a matróz felett áll, ezért a mancsaft engedelmisséggel tartozik neki. Mivel a matróz, a hajóvezetőtől a mentőhajó irányítását nem

¹²¹ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről II-11. melléklet 1. *Kisgéphajó akkor használható vízből mentésre mentőmotorosként, ha*

a) befogadóképessége a vezetőn kívül legalább 3 fő,
b) biztonsági távolsága legalább 0,4 m,
c) oldala vagy annak borítása rugalmas anyagú és lehetővé teszi a vízből mentett személy sérülését kizáró, tetszőleges testhelyzetű beemelését,
d) lékesedés esetében is úszóképes,
e) viharos vizen is megfelelő stabilitással rendelkezik, kormányképes és hullámálló,
f) holtvízi sebessége teljes terhelésnél legalább 30 km/h,
g) az ülések rögzített kivitelűek,
h) védelemmel ellátott gépi hajtóberendezésének műszaki kialakítása biztosítja a vízből mentendő személy sérülést kizáró megközelítését,
i) oldalanként legalább 4-4 db felerősített kapaszkodó füllel rendelkezik,
j) rendelkezik a 2. pontban felsorolt kiegészítő felszereléssel.

¹²² 2012. évi C. törvény 166. § (3).

¹²³ 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet a víziközlekedés rendjéről 1. melléklet I. RÉSZ 1. FEJEZET 1.16 cikk.

tudja átvenni, a segítségnyújtási lehetőségei korlátozottak, és nagymértékben a hajóvezetőhöz vannak kötve.

A képzett civil vízimentőnek nem feltétlenül kell hajóvezetői ismeretekkel rendelkeznie, így a hajót nem kell tudnia elvezetni. Szükség esetén nem várható el tőle, hogy a riasztást a hajóvezető helyett véghezvigye. Azonban mivel a mentőmotoros kötelező felszereléséhez tartozik egy rádiókészülék, ezért szükség esetén azon jelezni tud az illetékes hatóságnak vagy szervnek további intézkedés végett. Így a hajóval történő mentéskor, annak elmulasztása esetén képzett civil révén segítségnyújtás elmulasztása alapesetért felel.¹²⁴ Ennek az oka, hogy őt semmilyen jogszabály, sem szerződés nem kötelezi a segítségnyújtásra, viszont, a riasztási lehetősége adott, akár rádiója, vagy mobiltelefonja révén.

4.3.4. A vízi rendészet

A vízi rendészet, egy olyan rendőri szervezet, amely a feladatait a magyarországi természetes vizek területén látja el. Ezek a tevékenységek több ponton megegyeznek a szárazföldi rendőrök feladataival. A vízi rendészet léte abból adódik, hogy az államnak minden területen fenn kell tartania a rendet, és az egész országban be kell tartatnia a jogszabályokat. Mivel Magyarországon számtalan tó, folyó, folyam és mesterséges víztározó van, ezért az ezeken előforduló közlekedéseket, szállításokat, és a lehetséges bűncselekményeket is a felügyeletük alatt kell tartaniuk. Erre a feladatra jött létre a vízi rendészet.

Az országban három vízi rendészeti hatóság működik. Ez a három a budapesti központú Dunai Vízi rendészeti Rendőrkapitányság, a szolnoki központtal üzemelő Tiszai Vízi rendészeti Rendőrkapitányság, és Siófokon pedig a Balatoni Vízi rendészet működik.¹²⁵ Tehát a Vízi rendészeti Rendőrkapitányság által lefedett három terület a Balaton, a Tisza, valamint a Duna. Bűncselekményeket azonban nem csak ezeken a területeken lehet elkövetni. Számos más helyen kell a vízi közlekedést felügyelni, és a bűncselekményeket megelőzni. Ezeket a vízi rendészeti hatóságok illetékességi területén kívül eső folyókon, tavakon és

¹²⁴ 2012. évi C. törvény 166. §.

¹²⁵ 13/1996 BM rendelet 15. § (1).

egyéb szabad vizeken a vízi rendészeti feladatokat területileg illetékes rendőrkapitányságok látják el.¹²⁶

A vízi rendészet feladatait és hatáskörét a vízi közlekedés rendőrhatalósági igazgatásáról szóló 13/1996-os BM rendelet határozza meg. Ezen a jogszabályon kívül rájuk is vonatkozik az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. A vízirendőrök hivatalos személyek, így intézkedésre is jogosultak. Amennyiben szabálysértéssel találkoznak, akkor, mint hatóság léphetnek fel a bűncselekmények elkövetésének megakadályozása érdekében.

A rendőrök segítségnyújtási kötelezettségét az 1994. évi XXXIV. törvény határozza meg. E szerint „a rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget, illetőleg a hozzáfordulónak a tőle elvárható felvilágosítást megadni”.¹²⁷ Mivel a vízi rendészet feladatkörébe a vízből mentés is beletartozik, ezért nekik kötelességük a fuldoklónak történő segítségnyújtás.¹²⁸ Ezek a jogszabályok azonban nem csak a már említett három Vízi rendészeti Rendőrkapitányságot kötelezik. Mivel a 13/1996-os BM rendelet 15. § (1) bekezdésében meghatározott három vízi rendészeti kapitányság illetékességi területén kívül eső vízi rendészeti feladatokat a területileg illetékes rendőrkapitányságoknak kell ellátniuk, ezért minden tavon, folyón és szabad vízben történő baleset, vagy bejelentés esetén, a baleset helye szerint illetékes rendőrkapitányságnak segítségnyújtási kötelessége van. Következésképpen a vízirendőröket, a vízben lévő bajbajutottnak történő segítségnyújtás elmulasztása esetén, a Btk. 166. § (3) bekezdés szerinti minősített esetért kell felelősségre vonni. Ennek az oka az, hogy őket külön jogszabály kötelezi a segítségnyújtásra.

¹²⁶ 13/1996 BM rendelet 15. § (2).

¹²⁷ 1994. évi XXXIV. törvény 24. § (1).

¹²⁸ 13/1996. BM rendelet a víziközlekedés rendőrhatalósági igazgatásáról 2. § h).

A vízből mentést végző személyek, segítségnyújtás elmulasztása esetén történő minősítése:

	Segítségnyújtás elmulasztásának alapesetéért felel	Segítségnyújtásra egyébként is köteles
Laikus	X	
Képzett civil vízimentő		X
Hétköznapi hajó vezetője		X
Hajón tartózkodó civil	X	
Mentőhajó vezetője		X
Mentőhajón tartózkodó vízimentő matróz	X	
Vízirendőr		X

V. Zárszó

Tanulmányomban - a szabályozást igénylő kérdésekben - igyekeztem feltárni a vízből mentés körében felmerülő szakigazgatási és büntetőjogi problémákat. Ennek érdekében állítottam össze a segítségnyújtás elmulasztása témájában, a jelenlegi jogi környezetben számításba vehető minősítő körülményeket.

Kutatásaim eredményeként arra a meggyőződésre jutottam, hogy a vízimentés még nincsen megfelelően szabályozva. Nincsenek olyan jó gyakorlatok sem, amelyek határozottan rendeznék ezt a kérdést. Ez a probléma számos negatív következményt von maga után. Egyrészt, a generális prevenciót elősegítő büntetőjogi szabályozás hiányában, az ezzel foglalkozó személyek hajlamosak lehetnek elbagatellizálni az életmentő feladatuk jelentőségét. Erre példa néhány Önkormányzat, mely képzetlen és tapasztalatlan strandi mentőket alkalmaz spórolás céljából. Másrészt a szabályozatlanság bizonytalanságot és tudatlanságot kelt annak tükrében, hogy kinek milyen segítségnyújtási kötelezettsége van.

Véleményem szerint, ha egy pontosan meghatározott vízből mentési rendszer lenne kidolgozva, ami definiálja a segítségnyújtásra kötelezettek tőle elvárhatóságát, akkor a szigorúbb büntetőjogi következmények hatására, csak olyan szakemberek végeznék a nyíltvízi életmentést, akik megfelelő képzettséggel rendelkeznek. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy vannak olyan szervezetek, amelyek már több éves gyakorlattal, megfelelő rutinnal és alkalmas képzés nyújtásával folytatják a vízből mentési tevékenységet. Az ilyen, szervezetileg felkészült, megfelelően ellenőrzött vízimentő szervezetek mintájára lehetne kialakítani a magyarországi nyíltvízi életmentés rendszerét.

Tény, hogy a vízből mentés állami feladat, de azt az állam nem közvetlenül a saját szervei útján látja el. Ezt a feladatot az állami mentőszolgálat koordinálása mellett, alapítványok és egyesületek végzik.¹²⁹ Ők foglalkoztatják a vízimentőket, és ők ellenőrzik ezeknek a mentőöröknek a munkáját. A vízimentőkön kívül azonban segítségnyújtásra köteles személy még a vízirendőr, az úszólétesítmények vezetői, valamint meghatározott mértékig a hajón, vagy a parton tartózkodó civil személyek is. Hogy kitől milyen segítségnyújtás várható el, az ma még pontosan nincsen meghatározva. Véleményem szerint, a képzett civil

¹²⁹ 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről 96. § (2).

vízimentőkre is indokolt vonatkoztatni a Btk. 166. § (3) bekezdésében meghatározott *segítségnyújtásra egyébként köteles* minősítést. Ennek oka, hogy e személyeket foglalkozási szabály és szerződés is kötelezi a fuldokló mentésére.¹³⁰ A vízirendőröket és az úszólétesítmények vezetőit is jogszabály kötelezi a bajbajutott kimentésére, ezért őket szintén minősített esetért kell felelősségre vonni, amennyiben elmulasztják a tőlük elvárható segítségnyújtást. A hajóvezetőkkel kapcsolatban azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy ők csak akkor felelhetnek a vizsgált minősített esetért, ha valamilyen meghatározott kategóriájú hajót vezetnek. Következésképpen, az úszólétesítmények vezetőinek segítségnyújtási kötelezettsége a vezetett tárgyhoz, és nem pedig a vezető személyéhez tapad. Ennek a következménye, hogy ha egy hajóskapitány a parton sétálva észlel egy fuldoklót, úgy hogy nem áll rendelkezésére úszólétesítmény, akkor ő is laikusnak minősül, és csak a civilekre vonatkozó segítségnyújtás várható el tőle.

Végezetül hangsúlyozni kívánom, hogy a nyíltvízi életmentés szakmájában több száz személy dolgozik. Az itt foglalkoztatottak száma fokozatosan nő, s a vízimentés mint tevékenység is folyamatosan fejlődik. Ezzel a változással a büntetőjognak is lépést kell tartania, ezért szükség van egy olyan szabályozásra, amely valamennyi vízből mentési tevékenységet végző személy segítségnyújtási kötelezettségét meghatározza. Ennek elmaradása esetén az élet védelme, mint a legmagasabb szinten biztosított alapjog szenvedhet csorbát.

¹³⁰ 2012. évi C. törvény 166. § (3).

Irodalomjegyzék

Könyvek, jegyzetek:

1. Vízimentők Magyarországi Szakszolgálat: *Vízből mentési ismeretek*, 2013.
2. BELOVICS Ervin – GELLÉR Balázs – NAGY Ferenc – TÓTH Mihály: *Büntetőjog I.* HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012.
3. BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál: *Büntetőjog II.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2013.
4. BAGYÓ – BOKOR – CS. SZAB – DÁRDAI – GÖNDÖCS – JAMRIK – PETŐ – PRISKIN – REISZ – SOMOGYI – KISZELY – PAMUK: *A vízimentés kézikönyve*. Magyar Vöröskereszt-Balaton Fejlesztési Tanács, 2013.
5. DANCs Anett: *Életmentés-vízből mentés*. Elérhető: <http://goo.gl/mpRRFd> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)

Folyóiratok:

1. VÁGÓ Tibor – PÁLINKÁS György: *A cserbenhagyás és a segítségnyújtás elmulasztásának megítéléséről*. Belügyi Szemle, 1984. 1. szám.
2. VÁGÓ Tibor: *A foglalkozáskörében elkövetett veszélyeztetéssel és a segítségnyújtás elmulasztásával kapcsolatos jogalkalmazás egyes kérdései*. Belügyi Szemle, 1965. 8. szám.
3. FÜLÖP Ágnes: *A segítségnyújtás elmulasztása a veszélyhelyzetet előidéző által*. Ügyészek lapja, 2007. 1. szám.
4. KÁLMÁN János: *Segítségnyújtás elmulasztása vagy gondatlanság?* Belügyi Szemle, 1986. 12. szám.
5. DINGHA László – TOMCSÁNYI Róbert: *Az „elvárhatóság” vizsgálata segítségnyújtás elmulasztása miatt indult bűnügyben*. Belügyi Szemle, 1969. 12. szám.

Elektronikusan elérhető dokumentumok:

1. KSH adatai: A vendégek és a vendégéjszakák száma a Balaton üdülőkörzet kereskedelmi szálláshelyein.
Elérhető: <http://goo.gl/jWTXKg> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)
2. A Rendőrség feladatai tavaink biztonságának fokozásáért, a vízi balesetek statisztikája a 2010. évben. „Biztonságban Magyarország tavain” c. sajtótájékoztató alapján. Budapest, 2011. április 1.

- Elérhető: <http://goo.gl/VzB542> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)
3. MAGYARORSZÁGI VÍZBŐLMENTÉS RÖVID TÖRTÉNETE.
Elérhető: <http://goo.gl/XQ0pZj> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)
4. A Vízimentők Magyarországi Szakszolgálati Egyesület, bemutatkozás.
Elérhető: <http://vizimentok.hu/hu/rolunk/> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)
5. VMSZ: Vízimentő tanfolyam.
Elérhető: <http://goo.gl/5nTQ3g> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)
6. Havária jelentése. Elérhető: <http://idegen-szavak.hu/hav%C3%A1ria> (utolsó letöltés: 2014. október 22.)

Jogszabályok, Határozatok:

1. 1948. évi XLVIII. törvény
2. 1961. évi V. törvény
3. 1978. évi IV. törvény
4. 1994. évi XXXIV. törvény
5. 1997. évi CLIV. törvény
6. 2000. évi XLII. törvény
7. 2011. évi CCII. törvény
8. 2012. évi C. törvény
9. Das deutsche StGB.
10. Schweizerisches StGB.
11. Legfelsőbb Bíróság büntető kollégium 409. sz. iránymutatása.
12. 13/1996 BM rendelet
13. 20/1998. (VI.3.) NM rendelet
14. 273/2001. (XII.21.) Korm. rendelet
15. 30/2003 (III.18.) Korm. rendelet
16. 322/2006. (XII.23.) Korm. rendelet
17. 57/2011. (XI.22.) NFM rendelet
18. BH 2421.
19. BH 1984. 428.
20. BH 1991. 343.
21. BH 1993. 79.
22. BH 1995. 139.
23. BH 1996. 134.

24. BH 1998. 575.
25. BH 1989. 134.
26. BJE 2/1999
27. BH 2003. 444.
28. BH 2005. 274.
29. BH 2008. 4.
30. BH 2011. 89.

Egyéb:

1. VMSZ mentési statisztika (2013. május 15.-2013. szeptember 30.)
2. Miniszteri indoklás az 1999. október 31. napján lezárt 172. § (3) bekezdéshez fűzött CD Kommentár alapján.
3. VMSZ MEGBÍZÁSI SZERZŐDÉS MINTA 1.1. 1. o.
4. 1948. évi XLVIII. törvény indoklása a büntetőtörvénykönyvek egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról. Országos Törvénytár 35. szám. 1948.